

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. XI.

Turč. Sv. Martin, 31. decembra 1880.

Číslo 12.

Šefraník.

Povešť.

(Dokončenie.)

VII.

„Niet, bafuška Fedor Ivanič, mne nutno poberať sa ďalej. Moje povolanie zove ma jinam. Neprichodí mi vždy na jednom mieste baviť sa. Uznajte laskave,“ hovoril Janko.

„Nič neuznám,“ odvetil mu Fedor Ivanič, „už som riekol, ty ostaneš tu, a ani slovo viac.“

„Ale ako tu ostať? to neide!“

„Pôjde, bo musí, hovorím ja!“ zase Fedor Ivanič.

„A môj tovar? a obchod?“

„Čo tovar? čo obchod? za tovar ti zaplatím, a obchod poveseš na klynok.“

„Ale drahý bafuška, nože si len dobre rozmyslite —!“

„Eh čo! ja nebudem, nechcem myslieť. Treba mi to? nie! ja už rozmyslel. Ty ostaneš tu a — punktom.“ Pohyb ruky Fedora Ivaniča tvrdil, že chce mať ukončený tento rozhovor.

„Ale ako mne tu ostať? čo budem robiť? čím mám byť v dome vašom, ja cudzinec?“

„Čo chceš. Vieš čo, budeš mojim dozorcóm a správcom hospodárstva. A plat, ber, koľko chceš!“ odseknul už namrzený Fedor Ivanič.

„Ale ja nerozumiem do hospodárstva!“ namietal Janko.

„Keď chceš, rozumieš. Znáš Ťa ja dobre, Ivan Michajlovič. A keď nerozumieš, naučíš sa.“

„No dobre tedy. Ale ja musím ísť do Nizného Novgorodu na termín. Sriadiť si záležitosti. Oddať tovar.“

„Ten zaplatím ja!“ ozval sa Fedor Ivanič.

„Nemožno. Načo vám tovar? márne ležať. To neurobím, ako dozorca hospodárstva. To by bolo márnenie!“

„A tak? ale dobre. Pravdu máš! Pôjdem s tebou do Novgorodu.“

„A načo? nemáte tam diela?“

„A čo ty vieš? mám. A hlavné dielo je, teba nazad doviesť. Rozumieš, brat môj ľúbezny, Ivan Michajlovič?“

„Ach tak! vy bojíte sa, že bych vám ušiel? neprišiel nazad? Tak vám predsa len mnoho záleží, ma tu mať. Nebojte sa, bafuška Fedor Ivanič. Prídem nazad. Zaväzujem sa vám čestným slovom. Za to nepotrebujeťe rušiť svoj pokoj!“

„Pekne! verím ti!“

A Mladoch šiel do Novgorodu, ale nie na svojom koníkovi, lež na trojke Fedor-Ivanovičovej. Usporiadal si tam záležitosti. Rozlúčil sa so Štefanom Bocíkom, ktorému vyrozprával, čo sa s ním deje. A vrátil sa nazad.

„Ale, bafuška Fedor Ivanič, mne neprichodí, ako dozorcovi hospodárstva, bývať pod jednou strechou s vami.“

„A ako nie?“

„Nuž tak. Sluha a pán to rozdiel!“

„Kto sluha? ty nie sluha, ty brat náš, priateľ náš!“

„A potom, akby som sa chcel ženit?“

„Ach tak, pravdu máš. Vystav si dom, aký a kde chceš, a pri ňom zahradu, a ži tam. Len nie ďaleko od nás. Chceme ňu mať v blízkosti.“

Janko nebol síce staviteľ. Ale predsa nakreslil plán domu, aký by si žiadal. Táto práca ho niekoľko dní zaujala.

Medzitým s povolením lekárskeho smela Olga opustiť chýžu a prechodiť sa po sade. Pravda slabá bola. Potrebovala podporu. Matka, zaneprázdnená v domácnosti, nemohla ňou byť. Otec nehodil sa k tomu vonkoncom. Komorná smela stúpať za Olgou, ale tejto nenapadlo opreť sa o jej rameno. Ivan Michajlovič, keď stačil, — a nemajúc práce vždy stačil — bol najpríjemnejším sprievodníkom.

Už pomaly zjavovali sa ruzičky na snahobielych líčkach panny. I oko žiarilo bleskom života. Ach a Janko tak často zahliadol sa do toho nebeského oka, ako by vyčítať chcel z neho, čo deje sa v srdci.

„Vyprávajte mi, prosím vás Ivan Michajlovič, o vašej ďalekej vlasti. Či je ona tak pekná, ako naša? či tam máte tak veľké rieky, ako je zradná Volga? akí ľudia tam žijú?“

A Janko rád vyprával. Ale i znal tak zaujímavovo vyprávať, že nemožno bolo nudiť sa pri ňom. Porovnával Volgu s našim Dunajom; zпомenul slovenský Váh, nebonosné Tatry, a všetky tie krásy, ktorými príroda hojne obdarila naše kraje. A prejdúc na opisovanie ľudu, až div, ako verne opisoval, znázorňoval Slovákov, nie ináč, len akoby vždy s nimi žil, akoby nebol za šesť lebo viac rokov pohyboval sa v cudzom, neslovenskom živle. Tento živel ani nepripomenul, alebo keď len musel dotknúť sa ho, robil to s nápadnou nevrlosťou.

„Pekne opisujete, Ivan Michajlovič.“ oprúť zrak svoj na neho s lúbym úsmevom vetila Olga Fedorovna, „svoju vlasť. Rada naslúcham slovám vašim. Nemožno vám upreť nadšenie a zápal, ktoré viažu vás ku vlasti. Či asnaď i útlejšími svázkami ste pútaný ku nej?“

„Nie, Olga Fedorovna, mňa nič nepúta viac ku vlasti. Otec i lúba mať v tmavom hrobe. Jediný strýc a tetka asnaď zpomenuť časom na mňa. Jestli ma i tí už nezabudli. A nemám ani príčiny túžiť po tej otčine, ktorá ma, riecť môžem, vyhnala z lona svojho. Ale rodná zem vždy ostane rodnou zemou, a kraje, v ktorých prežili sme sladké dni detinstva, nevymazateľne sú vyryté v zpomienkách duše!“

„A vy už ani nepôjdete späť pod vysoké Tatry, ale ostanete tu medzi nami na veky?“ Oko Olgy spočinulo na tvári Jankovej, akoby vysloviť chcelo prosbu: ostan tu!

„Možno, že pôjdem, rozlúčiť sa s vlastou na veky. Ale tu, kde ma cudzinca tak úprimne, priateľsky prijali, tu mienim žiť! — Veď náš národ slovenský, je bratský národu ruskému. Som medzi svojskými rodnými bratmi!“

A také rozhovory opätovali sa deň po dni. Olga, keď i úplne nabyla svojho predošlého zdravia, na prechádzkach svojich najradšej mala Janka sprievodníkom. Konečne nemala výber žiaden. Bo mimo Mladocha sotvy vidala mladého muža. Ale nenudila sa už viac, ako predtým, kým Ivana Michajloviča nebolo.

Bola-li nepríjemná pohoda, bavili sa hudbou na ziónie. Lebo Janko hrať musel krásne slovenské národné piesne, alebo Olga opery a jiné umelecké skladby, ako ju v pensionáte cvičili. Ale neupokojila sa, kým nenaučila sa od neho všetky trávniče a jiné slovenské melodie.

Janko prichytil sa ku stavbe domu. Predložil Fedorovi Ivanovi svoj plán, aby ho odobril.

„Urob, ako chceš, bratec mój, to pre teba dom. Len hľaď, aby si bol spokojný!“ to bola odvetta Fedorova.

Ale prítomná Olga chcela vidieť ten Jankov plán. Pravda, málo mu rozumela takto z videnia. Ale keď jej ho vysvetlil, ako si on mieni sriadiť dom, pochválila ho; len jedno nezdalo sa jej.

„A v celom dome niet alkovne?“ opýtala sa s výrazom nespokojnosti.

„Niet, a načo, dosť bude izieb!“ odvetil Janko.

„Ja by nechcela dom bez alkovne. Prečo? neznám riecť. Ale tak zdá sa mi, že je budova neúplná bez nej!“

Jankovi nápadné bolo toto poznamenanie. Zapamätal si ho, trebars neriekol ničoho.

A keď prišlo ku samej stavbe a kopaniu základov, rozpomenul sa na poznamenanie Olgino. — A keď ťahali už múry, a ona prišla obzreť pokrok stavby, s jistým uspokojením poukázal jej: „a tuto bude alkoveň!“

„Pekne! to sa mi už líbi. V takom dome by som už i ja volila byvať, to jest cítila by som sa spokojnou v ňom!“ opravila sa, ale zradný rumenec, čo i len na okamženie, preletel jej bielunkou tváričkou.

„Teší ma, že schvaľujete usporiadanie domu. Ale ešte jedno chcem spomenúť Olga Fedorovna. Pred domom chcem sriadiť kvetnú záhradu —“

„Krásne,“ prehodila ona, „ste milovníkom kvetín?“

„Som. Mám v nich zaľúbenie. I tento úmysel tedy schvaľujete?“

„Ovšem. Naše sestry naposol lúba kvetiny —“

„A vy, Olga Fedorovna?“ dychtíve zpytuje sa Janko.

„Ja tiež. Keď hovorím o našich sestrách, myslím i seba. To náš spôsob ruský hovoriť!“

„Ach tak! ja to hneď neponímam. — Dovoľte ešte ďalej rozvinúť môj plán. Z prostrednej chyže východ do záhrady kvetnej.“

„Z chyže priamo do záhrady?“ táže sa Olga, a hlas, ktorým tú otázku predniesla, už vopred prezradzoval nesúhlas.

„Nie, Olga Fedorovna. Z chyže východ na verandu, a z tejto do záhrady.“

„Rozumiem! to zaujímavý úmysel. Uskutočnite ho. A na verande sedadlá, pekne, krásne. Súhlasím!“ usmievajúc sa potutefne, vetila panna.

Druhýraz opäť prišla pozeráť pokrok stavby. Ale tvár javila nejakú nespokojnosť, ba riecť možno nevľosť. Ivan Michajlovič vodil ju všade, vysvetľoval všetko, ale ona zánovite mlčala, ani nehanila, ani nechválila. Zdalo sa mu, akoby ku všetkému ľahostajnou bola. Aká to zmena s ňou? A on blahový domnie-

val sa, že pre ňu stavia a buduje. Ako sa to človek myliť môže. Toto pozorovanie znepokojilo i jeho. Oh! dnes nebolo tak, ako inokedy. Chladno rozišli sa.

„Je po všetkom,“ myslel si Janko, „tam sú všetky nádeje a túžby. Zaviedlo ma srdce. Tak je to, tomuto popustiť úzdu a neslúchať hlas rozumu. Trpké to obudenie. Ale treba mi to bolo, aby som prišiel k rozumu. Dala mi znamenitú lekcii. Dobre ti tak chlape, preceňujúc seba stal si sa smiešnym. Smiešnym? nie. Neverím, že by až k tomu náhľadu bola prišla ona! V jej oku toho nebolo. A to oko je neklamným zrkadlom duše. V ňom som vyčítal len nespokojnosť a nástin žiaľu. Uvidím, či sa vyjasní.“

A čo bola príčina tej zmeny pri Olge? Hovorila s otcom o Ivanovi Michajlovičovi, a otec medzi jiným riekol: že sa Ivan žení! To bolo všetko.

Slnko zapadlo. Súmrak zklonil sa na zem. Na oblohe nebeskej zajasaly miriady hviezd, a konečne vyšiel i bladolícý mesiac. Tak milo, príjemno bolo. Vozduch naplnený lúbym zápachom kvetín vábil do prírody. Pred domom sedí celá rodinka. I Marfa Pavlovna, i Fedor Ivanič, i Olga Fedorovna, i konečne Ivan Michajlovič. Ale shovor neplynú obyčajným spôsobom. Každý, zdá sa, je pohrúžený do vlastných myšlienok. Fedor Ivanič, keď nemusí, nerád pohybuje jazykom. Milšie mu pri tichosti z pípy vynášať kotúče voňavého dymu. Marfa Pavlovna tiež nepatrí do radu tých ženstín, ktorých jazyk neoblubuje pokoj.

Olga Fedorovna dnes je veľmi mlčanlivá. Od posledného, chladnosťou vyznačovavšieho sa rozlúčenia, tak jej prichodí, akoby medzi ňou a Ivanom zavisla bola rúška, ktorá prekáža sblíženie. A Ivan mlčal preto, lebo nevedel pochopiť, čo vlastne je príčinou tej chladnosti.

Ale mlčanie, zvlášte v spoločnosti ľudí. A to jedno je, čo je nesnesiteľné Olge. Nezná ju ztrpeť. Odísť nechcela. To by bola zrejmä úražka. Pozrela na Ivana a karmínové ústičká slovíly:

„Je to pravda, Ivan Michajlovič, že sa ženíte?“

„Že sa žením? nie, to nie je pravda, Olga Fedorovna!“

„Nuž a batuška hovorí, že áno! že preto budujete si dom, aby ste mali kde žiť so ženou.“

„Ach tak! ja som riekol, že mi treba vlastný dom, akže by som sa chcel oženit, že potom nemôžem bývať v dome vašom, už i pre pohodlnosť vašich rodičov a vašu!“ odvetil Janko.

„No, všetko jedno. Tedy predsa chcete sa ženit?“

„Ovšem, to je úmysel môj! nechcel by som až do staroby ostať svobodným, osamotnelým!“

„A svobodno opýtať sa, s kým ženíte sa?“ krásne oko Olgino uprelo sa v zrak Jankov.

„Svobodno. Len že nemôžem dať odpovede, lebo to ešte ani sám neznám,“ odvetil on nezpustiac zraku svojho z oka Olginoho.

„Nepochopujem!“ vetila ona, „objasnite že sa lepšie!“

„A predsa je tak! Srdce už volilo, ale pozorovalo dost skoro, že myli sa, lebo zvolená nerozumie mu. Vrelé city moje, nevyslovené síce, ale jínáče prejavené, odmenila až nápadnou chladnosťou!“ Čo nedopovedaly ústa, prejavilo oko, kde Ivan Michajlovič zakúsil tú nápadnú chladnosť.

Olga dobre porozumela tajnú výmluvnosť Ivanovho oka. Zklopila zrak. Rumeneц zalial jej tvár. Cítila, že Janko len ju myslí. Ladová obruba, ktorou v posledné dni umele a s veľkou obetovavosťou snažila sa obtočiť svoje vreloú láskou plápolajúce srdce, topila sa rýchle účinkom dvojstranného plameňa. Jedon mohutnou silou šľahal z tmavého oka Ivana Michajloviča, druhý nie menej silný, z jej vlastného srdiečka.

„O čom hovoríte vy?“ opýtala sa, akoby zo sna zbudená náhle Marfa Pavlovna, obráťac sa k Mladochovi.

Janko predesený prišiel do zmatku a neznal okamžite odpovedať.

„Oj drahá matuška!“ ozvala sa bystro Olga, vrhnúc sa na matkiniu šiju: „Ak mu rozumiem, on mňa miluje!“

Ivan Michajlovič klaknúc ku nej vrele tísnil Olginu pravicu na svoje perny.

Mlčanlivý otec až teraz pozoroval, že deje sa niečo nadobyčajného. Olga na prsiach matkiných ukrýva rumencom poliatu tvár. Ivan klačiac pri nej, caluje jej vrelo ruku:

„Čo to s vami?“ preriekol. „Vy sa любíte, a netrúfate si vzájomne vyznať lásku? Ej! Ivan Michajlovič, lúbezný brat ty, sďúver sa mne, a ja budem tvojim pytačom. Či tak Olga?“

Ale toho už nebolo načím. Len rodičovské požehnanie, o to prosili oba otca i matku. A tí jim ho s radosťou udelili. Veď videli pojistené šťastie a blaho drahej dcéry, i milovaného Ivana Michajloviča!

VIII.

Sme na konci poviestky našej. Vraciame sa ta, z kade sme vyšli, na olšinskú faru.

Ostarnul pán farár, ostarnula i jeho sestra, odtedy, čo sme jich poslednýkrát videli. I len dva tri roky vo veku, v ktorom oba boli, zanechávajú zrejme šlapeje po sebe. Mimo toho nezmenilo sa ničoho v pomeroch.

Medzi sebou málokedy pripomenuli syna svojho nebohého brata Michala. Bol si sám vina. Jeho tvrdošijna mlčanlivosť omrzela strýca a tetke vynucovala často horké slzy zo zoslabnutých očí. Strýc mu neznal odpustiť tú hroznú nevďačnosť, zanevrel na neho a ani meno jeho nevyšlo z jeho úst.

Nie tak tetka. Ona síce tiež nehovorila o ňom, lebo znala, že je to bratovi nemilé, ale tým častejšie myslevala na neho. A veru trpké byly tie slzy, ktoré nikým nepozorovaná prelievala. Ale on o tom neznal. Veď jínáče nemožno, žeby nebol mal lútosti a neozaľ sa.

„Dobre sa mu vodí,“ končievala bolastné dumy svoje, „to dokázal, keď poslal tie peniaze a preto zabudnul na nás. Zachvátil ho znovu prúd bujného života, nuž akože mu myslieť na starého strýca a tetku? Boh nech ho opatruje a ostrýha!“

Nebola to obyčajná doba návštevy, keď pán farár vnišiel do chyže sestrinej. Zadvila sa neobyčajnému príchodu. Ale pán farár nezdal sa pozorovať jej prekvapenie a hovoril:

„Už je i Gábor Olšinský na čistom. Práve mi hovoril richtár, že už odpredali celý jeho majetok, a že veru ani to nestačí na zplatenie

dlžob. Tak hľa na vniroč idú naše zemianske rodiny. A jich majetky dostávajú sa do rúk židov. „I tento majetok dostal sa reku do rúk izraelských?“ poznamenal som ja. „Sláva Bohu nie!“ odpovedal richtár. „Nuž a znáte, kto ho kúpil?“ opytujem sa ďalej. „Bol som vraj i ja pri licitácii v pozemno-knižnom úrade pri okresnom súde, lebo sme ho chceli kúpiť pre obec, akby bolo možno. Ale boli tam inakší kupci, ako my. S tými sme sa my nemohli pustiť do zápasu. Vypriahli sme dosť skoro. Ale sme len ostali, aby sme soznali, kto zvíťazí. Bol tam jedon kupec z Turca, Bocikom ho tuším nazývali, i s fískalom. Ti vedno kupovali a nabíjali tak, že všetkých ostatných, zväčša židovských kupcov odpúdili. No preplatili hodne ten majetok. Nuž ale keď ho len za každú cenu chceli mať. Ale oni to nekupovali pre seba, ale pre jineho, ktorý ani prítomný nebol.“ „Nuž tak reku predsa len neviete kto ho kúpil?“ „Ej ba vieme!“ hovoril ďalej richtár. „Ako že by sme nevedeli. Keď už nikto nechcel dať viac, ako títo slubovali, a keď jim ho už chceli prikrnúť, preukázali sa títo dvaja s plhomocnstvom, a z toho vysvitlo, že kupovali pre jakéhoš Ivana Michajloviča Rusa!“ No ver mi sestra, že ma toto nepotesilo.“

„Tedy Rusa dostaneme sem?“

„Rusa. Nevie, či by naostatok nebolo lepšie, keby ten majetok bol kúpil nejaký žid, ale Rus — Rus! to je hrozné! Čože bude z nás, ak sa nám títo tu uhostia? Smutno, smutno!“ krútil šedivou hlavou pán farár.

„Čo Boh činí, všetko dobré je!“ vyvolala Luiza skrúšeným srdcom, a tým upomenula pána brata, že veru i jemu tak urobiť prichodí.

„Pravdu máš! Staň sa völa Božia! — a kresťan je len vždy kresťanom, čo je i šismatik! —“

O niekoľko dní bolo veľmi živo v Olšine. Prišli zedníci, tesári, maliari a ešte jini remeselníci, a obnovovali panský kaštieľ s veľkým pospechom. Veď vraj majiteľ nový o nedlho príde a chce mať všetko v poriadku.

Ale tam bolo i práce. Pod rukami spôsobných remeselníkov tak sa znovil tén kaštieľ, že nebol ani k poznaniu. Akoby bol novučičký nový!

A nie len to, ale i zapustená a burinou zarastlá veľiká zahrada na vidom oči menila tvárnosť svoju, keď pod vedením spôsobného, učeného zahradníka len ako zapusta mravcov hemžilo sa pracujúce ľudstvo.

I ten Bocík, čo ho richtár pri licitácii videl, prišiel, aby poobzeral pokrok prác a v prítomnosti richtárovej hovoril, aby nehľadeli na nákladky, len usilovali sa, aby všetko čo najlepšie a najkrajšie vystrojené bolo. A dozorcovi pri týchto prácach naložil, ak budú potrebné peniaze, aby len jemu písal. „A veru tie nákladky vynesú i na desať tisícok,“ tvrdil richtár.

Nuž ale keď len všetko bolo na čas hotové. To bola hlavná vec.

Jasné boly tie slovenské Tatry, ožiarené zlatými lúčami slnka dňa 18. júla. A v tento deň prísť mal nový majiteľ do Olšín. Zvedavé bolo obyvateľstvo na jeho príchod. Veď tam nikto nebol videl ešte živého Rusa. A ako jich opisovali, to ešte zväčšovalo túto zvedavosť.

Deň ten bol naozaj sviatkom pre Olšincov. Nikomu nechcelo sa do práce. Každý cheel prvý videt nového pána, preto popri ceste stáli v radoch starí i mladí, mužskí i ženy, chlapei i dievčatá, všetko, všetko, čo sa len voľne pohybovať mohlo.

„Už idú!“ volajú tí, čo najďalej od obce stoja, keď videli prichodit rad kočiarov a vozov. A „už idú!“ ozývalo sa z úst do úst až do obce. Počuli to i na fare.

„A či by si ty nemal íst privítať —“ osmelila sa poznamenať tetka.

„Nie!“ pretrhnul jej reč farár, „jeho povinnosťou je navštíviť najprv mňa. Ešte, keby bol našinec, nepoviem. Ale takto, nie, neidem! Boh zná, čo je za človeka, a potom nezabúdaj, že je Rus. Čo by riekli i tam i tam, veď vieš, kde myslím, keby som mu šiel na kompliment.“

A pán farár ostal doma.

V tom ozvalo sa v obci hromovité „sláva mu! slávu mu!“ až hrkotaly obloky farské.

„Aha! už je tu. Bože mój, ten náš ľud nezná ani kto to prichodí, a volá mu na slávu. Boh daj, aby tento hlučný pozdrav zaslúžil si svojim životom a kresťanskými skutkami medzi nami!“ túžobne prial pán farár.

Huk umlknul. Alebo asnaď len ďalej pre- niesli ho, ta ku kaštielu, ktorý stál na protivnom konci obce. Ľudia, keď videli, čo vidieť chceli, šli každý po svojej práci, len zá- stupy zvedavej mládeže obtáčali kašiel a ne- hýbali sa z tade, zpretvádzajúce všetko veľkou zvedavosťou, čo videli.

Pán farár opustiac sestrimu chyžu a ju v nej, šiel do svojej chyže.

„Čo sa tí chlapeci hrnú sem?“ volal, keď pozrel cez oblok na ulicu, a videl všetku nádejplnú mládež olsínsku hrnúť sa ku fare. „Čo to má znamenať?“ Pán farár blížil sa ku dverom, aby rozohnal samopašné deti. Ale vrátil sa. Čul kroky v pitvore. Už sú pri dverach. Klopú. Otvoria sa dvere, a dnu vstúpi vkusne oblečený pán, na ramene vedúc riecť možno krásavicu ženu.

„Ha! to dozajista nový majiteľ panstva, pekne od neho, že ma prichodí navštíviť. Poznať, že zná slušnosť.“ Tieto asi myšlienky rýchlostou blesku preletely myslou pána fa- rárovou. Pozerá na prichádzich.

Títo zastali v chyži a pozerajú na neho. Nikto nehovorí.

Tvárou cudzince preletel úsmev. A on pustiac rameno ním vedenej krásnej ženštiny, zvolá :

„Strýc môj drahý, jedinný! nuž ma už ani vy nepoznáte? veď som to ja, syn vášho brata Michala — a to je moja lúba ženička Olga!“ a objíme strýca svojho.

„Luiza!“ skríkne celou silou pán farár, tak že ho dobre očuť mohli u tretích suse- dov. A Luizka náhlym krokom príbežkala.

Zastala vo dverach. Zalamuje rukami. Divadlo nevidané, neslýchané. Čo sa to robí? Jej brat, farár v Olsíne, objíma a bozkáva cudzú ženskú, a dákyš cudzinec hľadá na to, a teší sa. Luizka je vo vytržení, nič nechápe. Hlava sa jej točí, akoby závrat mala.

„Tetka lúbezná!“ zvolá Janko. Po hlase ho poznala. A okamžite všetko rozumela. I objíma hneď Janka, hneď Olgu, ba dostalo sa i bratovi, a radosť nedá jej prehovoríť slova. Len prúd slz neprestajne leje sa upa- dlými ľicami. O bárby nikdy trpkých ne- prelievala, ani ona, ani jej milí!

Janko i s Olgou pobavili sa za dva me- siace v Olsíne. Za ten čas strýc i tetka boli jich hostmi. Potom vrátili sa do Belianky k veľkému zármutku strýca a tetky, ako i Olsíncov, ktorí zakúsili mnohé dobrodenia štedrej ruky nových obyvateľov panského ka- štíela. Ale slúbil Janko, že on každoročne prichodíť bude požiť si za niektorý čas v svo- jej Olsíne. Dôchodok z tohoto panstva dal strýcovi, aby ho dľa svojho najlepšieho ve- domia upotrebil ku dobročinným cieľom.* A ten svedomite safáril s ním.

Ale v Olsíne i pozdejšie vždy bol svia- točný ten deň, keď Ivan Michajlovič, alebo Janko Mladoch, so svojou lúbou, krásulinkou manželkou, a pozdejšie i s dieťkami navštívil svoj majetok. A Olsínčania z úprimného srdca priali mu: aby dlho, dlho obnovovať mohol návštevy svoje!

Mladen.

Mučedlnica.

Obrázok z upovedomelého slovenského života.
(Dokončenie.)

Dávid Turinský a Kornel Jesenský, dvaja páni bratia sedeli si spolu jedného dňa po obede, vykladajúce si svoje zkušnosti.

„Pán brat môj drahý! ja s mojím synom Augustom budem mať nesmierny kríz, už to vidím; ten chasník nechce nasledovať múdru radu vášho pána zafa. Pri svojom študovaní ma temer už o celý môj majetok pripravil, a teraz sa mi na ostatok ešte toho potešenia dostane, že sa chlapík stane proletárom.“

„My sme, drahý pán brat, nešťastní otcovia, glossoval pán Kornel, „viete, čo je s mojou Helenou?“

„Počul som, že je doma, že vás prišla navštíviť?“

„Áno, navštíviť. Mój zat ju vyhnal z domu. Ona sa, pomyslite si len, opovážila prinúvať sa za toho z velezrady obvineného lotra Ja- rinského, bývalého tunajšieho učiteľa, teraz uväzneného. Teraz mi leží tu v horúčke, celú

noc som pri nej prebdel, ustavične hovorila zo sna, spomínajúc dieťa svoje, ktoré jej od cudzili, vášho Augusta, ktorý nezomrel a ona ho už v srdci bola pochovala, potom Jarinského, ktorého vidí vliecť pod šibeň.“

„Ten prekliaty Jarinský je príčinou tohoto nešťastia, on zkažil dievky naše, vstúpajúc jim už čo útlým dieťkam bludné zásady do srdca, z ktorých jich ani celý život vyliečiť vystave nebude. Ale dôjde už ten zločinec, dôjde trestu zaslúženého.“

„Bodaj, odvisnul ten planý chlap ešte dnes! Poslal som k dcére po lekára, bojím sa, že je jej nemoc nebezpečná. Je to horúčka, vo vysokom stupni horúčka. Písal som síce aj zaťovi, že s mojou dcérou predsa len tak bezohľadne nakladať nemal; ona je zavedená žena! Ja som ufal, že taký muž, ktorý i zločincov pokoríť umie, ako je slušný, bude dosť silným k ukroteniu jednej ženy.“

„Ťažko je to vykoreniť, pán brat môj, čo sa tak za mladi v nás vkorenilo. Mój August dokončil svoje štúdie, uchádzal sa o štátnu službu čo zememerač; ale na darmo, lebo ministerium má dobré oko, prehliadne človeka skrz na skrz: tak sa stalo i jemu. Dozvedeli sa aké je jeho smýšľanie, potom dali prednosť pred Augustom takému mladíkovi, ktorý je ani z polovice nie tak vzdelaný v merníctve, ako on. Hovoril, vystríhal som ho dostatočne, ale komu niet rady, tomu niet ani pomoci. Teraz mi sedí na krku a neviem, či sa ešte kedy domôže dôstojného postavenia.“

„Tak to predsa len bolo dobre, pane brate, že som ja Helenku slušnému dal za ženu. Čo by som bol robil s tou devou? August by ju istotne nikdy nebol ošťašnil. Teraz si môžem k môjmu zaťovi len gratulovať!“

„Ba nie len to, pán brat, je tu ešte aj iná okolnosť. Nech Boh chráni, aby sa tie dievky boly sebe dostaly, ony by dvojnásobne nešťastnými sa boly stať musely. Oba boli stejného národného smýšľania, nech by sa v tom blude obapolne boli utvrzovali: pane Bože, chraň nás zlého, boli by oba zhytnúť museli!“

„A predsa hovoríte, že si váš August moju Helenku nemôže z mysli vyraziť?“

„Áno, tak je; to mi soznal on sám, on je celý preč za ňou, a súžil sa vždy vraj pre ňu, ba tak myslí a domnieva sa, že ho vraj ani ona nezabudla.“

„Už sa to raz tak stalo, a dobre sa stalo, ako sa stalo. Len keby sebe naše dievky otcovské rady naše povšimnúť si chcely, tak by boly šťastné. Takto —“

Hovoriaci bol prerušený príchodom lekára s manželom prichodiaceho.

Stav ubohej Helenky bol beznádejný. Lekár našiel ju skutočne v najťažšej horúčke a v najväčšom paroxysme. Otec slušne dohovárať zaťovi, že urobil prenáhlený krok tak nemilosrdne zachodiac s ňou. Ale tento nemal ani oči, ani slychu pre nič viac na svete. Vyzeral docela zúfalý. Či ho smutný stav manželky robil takým, alebo snáď niečo iného trápilo srdce jeho?

Tam stál spolu s otcom a lekárom u lože svojej obete, ktorá desive vyzerala a nesrozumiteľné slová hovorila. Len niekedy dopadlo jedno lebo druhé jej slovo tak k uchu, že mu prítomní porozumeť mohli. Často ju tedy počuli zpozmeniť meno „Augusta a Jarinského.“ nie ináče „väzenie“ a „šibenicu.“ Potom mávala jasné okamženia, kde si bývala seba-vedomá a poznala vôkol seba stojačích. Poznala i svojho manžela. Ako by sa na všetky veci len vo sne bola pamätala, tak pozerala na tých, čo vôkol bolastnej jej posteľe stáli. Odrazu ale zas muselo sa jej všetko pred oči ducha postaviť, čo sa s ňou dialo. Pýtala sa manžela:

„Kde je môj syn, môj Mirko, moje jediné dieťa?“

„U svojej krstnej matky!“ bola odpoveď manželova.

„U tej pysnej Irmy?“ slovila ona s otázkou zúfaneľnou.

„Ona mu je opravdivou matkou, naučí ho vsemu dobrému.“

„Nikdy!“ zaupela ťažkonemocná a klesla späť do podušky. A zase pozdvihnúť sa a zočiac Augustovho otca Dávida, pýtala sa na Augusta.

„August je proletárom. Zkončiac školy pre svoje bludné smýšľanie nemôže sa dostať k úradu.“

„Ale veď August zomrel!“ poznamenal pán služný.

„Tak ste si to boli vyhútali, vy statoční páni otcovia s pánom ženichom; aby ste znížili blaho dvoch duší!“ vyčítala jim nemocná. „On žije, aby prišiel na mój pohrâb . . . A čo ste urobili s učbárom Jarinským?“ pýtala sa ďalej.

Manžel prekvapený tým, že Helena poznala nepravdivé tvrdenie o smrti Augustovej, namrzený zvolal: „Ten umre na šibeni!“

Pero nenie vstave opísať tú boľasť, aká zavládla umoreným srdcom ubohej Helenky. Ona svojho manžela všetkého schopného držala v smere tomto, vedela, že pre svoj patriotismus neštíti sa žiadnej ukrutnosti. Preto trnula strachom duša Helenkina a srdce jej cítilo, že táto nemoc bude jej ostatným súžením v tomto neblahom živote. I tak ju už všetko opustilo, vlastný otec ju zapredal, manžel jej priateľov na smrť prenasleduje a a ešte i to jediné jej potešenie — syna milého — odňal a odovzdal ho najväčšej nepriateľke, tej pyšnej Irme, ktorá z neho cudzinca, matke svojej na veky odcudzeného vychová

A paroxysmus prišiel zas a ubohá Helenka kričala nesrozumiteľné reči a slová, bola nepokojná, búrila, strachovala a ľakala sa, utiecť chcela, utiecť — ako hovorila — von z toho nepravého a prevráteného sveta. Niekedy ju dve, tri služobné sotva boly vstave udržať.

Pán manžel Létášy, ačpráve telesne úplne zdravý, bol nie menej nepokojný, pobúrený a dešperátny nad manželkou svojou. To sa samo sebou rozumie, poviete, nemoc manželky jeho nemohla ináč pôsobiť na dušu jeho. Ale dušu jeho čosi iného trápilo. Pri tom zabudnul on i na svoju manželku i na celý svet. On bol nešťastným, zničeným človekom. Jeho slávu mu priniesť majúci, lov na panslávov, nevydaril sa a zmaril celé blaho a šťastie duše jeho. Práve vypravoval nešťastie svoje svojmu testovi a pánu Dávidovi, hovoriac: že nadžupan je tak rozhorlený, že mu dnes na javo dal, aby složil úrad svoj a šiel, kam ho oči zavedú, lebo že kompromittoval celú stolicu a celý sbor úradnícky. Uväznení boli na svobodu prepustení, nič sa jim nedokázalo,

nič sa na nich nedoznalo — on je zničený, jemu nechce sa už ani života.

Divné to bolo rozochvenie v obecenstve, keď sa tí väzňovia boli vysvobodili. Patrioti, lepšie rečeno odrodilci škripali zubami od hnevu nad nezdařenými pikly svojimi a uprimní národovci boli zase plní jasoty nad mravným víťazstvom bratov svojich a mravnou porážkou odporcov. Hlava hómerskej à la španielskej inkvizície Létášy zmiznul zo župy, opustiac na smrť nemocnú manželku svoju, synáčka u Irny a nepočtetné množstvo dlhov, pre ktoré i jeho pán test Kornel Jesenský prišiel do odpovede, ponevâč svojmu cifrovanému zaťovi bol zaručiteľom i zabavili mu úradne všetok jeho chatrný statok, kaštiel i náradia.

Teraz počali páni otcovia a patriotickí bratránkovia z bludu svojho vytrezvievat', ale čo prospievalo, keď teraz už všetko pozde bolo. August obdržal výnosne postavenie pri štátnej železnici čo merník, natrafil na zkušných vedomcov odbornej vedy, ktorí u neho spôsobilosť (qualifikáciu) a nič iného nehľadali. Tak sa pán Dávid Turinský presvedčil, že korenie sa Molochu, nenie vždy cesta k sláve: príklad toho pán Kornel so svojim uteklým zaťom; a že i pri mužnom hájení si presvedčenia svojho môže na svet súci a rázny mladík napredovať: príklad toho opäť jeho vlastný syn.

Len niekoľko týždňov mal ešte August svobodného času, pokiaľ sa neodobral na miesto svojho úradu. Helena bola zo dňa na deň horšie, zo dňa na den bližšia hrobu. August nemohol odísť, žeby sa s ňou nerozlúčil. Veď sa tak domnieval, že toto srdce bude jeho blažiť na celý život, a hľa, teraz stojí on u prahu života, a to milované, tak trpkô zkušené, tak do krve utrápené, zmorené srdce už už vychádza zo sveta tohoto, a snáď už v tých najbližších dňoch rozlúči sa s touto časnosťou

August šiel k Jesenským a zočiac tú krásnu Helenku teraz tak do nepoznania premenenú — horko zaplakal. Tak biedne vyzerala, že to bol už len stín tej čarovne krásnej, pôvabnej Helenky. Poznala milovaného Augusta svojho, vystrela vychudlú, vyziablu svoju

pravicu po ňom a vzpriamila sa na loži svojej.

„Ty prichodíš ku mne a ja žila som v tom blahom povedomí v mojej trapnej nemoci, že ma ona privedie ku tebe tam v raji nebeskom, kam si ma bol predišiel.“

„Helenko, ty zostaneš pri živote, ty sa musíš za svoje nesmierne veľké utrpenia ešte tu na tomto svete odmeny dočkať.“

„Ja som s tým ošemetným a zlým svetom už hotová. Idem ta, kde človek človeka neprenasleduje, kde nenie rozdielu medzi národom a národom, kde je každý vyvoleným u Boha toho, u nehož nenie prijímanie osôb.“

„O nehovor tak, Helenko! veď si ešte mladá, k životu oprávnená.“

„Ja nechcem viac takého života. Za lásku, za tú najslachetnejšiu a najčistejšiu lásku k rodu svojmu, musí sa tu srdce na zemi zhrýzť až do úmoru. Ja som obeťou“ suchý kašeľ pretrhnuť ďalšiu reč nemocnej, dych sa jej krátil, bola blízka zaduseniu sa.

V tom vstúpili otcovia do chyže. S nimi spolu vstúpil aj niekto tretí s jednou paňou. Bol to Jarinský s manželkou. Vysvobodený z väzenia prišiel sa poďakovať paní služnej za jemu a manželke jeho preukázanú lásku v tom bývalom kritickom položení jeho. Ale ako ustrnul, keď videl tú obeť ľudskej zlosti na nemocnej loži. Manželka Jarinského trpké ronila slzy a Helenka vrozumejúc, žeby Jarinský svobodným bol, a že jej manžel, ktorý mu jamu kopal, sám upadol do nej — radostou sa usmievala, ale úsmev ten vypadol tak smutne a tak bolastne, — že sa ho všetci zdesili.

„Majte sa s Bohom, priatelia moji,“ šeptala tichým traslávým hlasom Helena, „i vy milý Jarinský! Boh vás požehnaj,“ a lapiac Augusta za ruku, hovorila: „ja som obeť vzteklého fanatismu, ale ty si ma tým tešieval:“

„S mrtvou národnosťou národ je umretý,
Keď ona obživne i on k sláve letí,
A sláva národa hodná je obetí!“

„Hľa, to vaše dielo, šlachetní páni otcovia!“ hovoril v horskosti duše August. „Boh mi odpust, že vám výčitky robiť musím v tak trapnom okamžení; ale prial by som si, aby

tisíc zavedených a zaslepených otcov stálo tu s vami a bralo si výstrahu pre život. My vám odpúšťame, ač nám pri tom i srdce puká; ale povážte teraz, kam vedie ten falošný, povrchný patriotizmus, ktorý nevie nič dobrého vykonať; ale len intrikami blaho duší ľudských podkopávať. Či to nenie ten Saturn, vlastné svoje dietky sožierajúci?! O, molochu tomuto padlo už stá a tisíce za obeť, tak ako mu za obeť padá naša ubohá Helenka. My nie záštou rodinnou, ale záštou antinárodnou otcov našich mohli sme sa stať s Helenkou novovekými Romeo a Juliou. Ó, že sa nemôžem i ja s ňou uložiť v tmavý hrob!“

Otcovia si trhali šedivé vlasy z hláv svojich a Helenka volala medzi tým dieťa svoje. Nebolo ho tu.

August upokojil nemocnú, že dieťa to bude on mať na starosti, a že nespočinie dotedy, kým ho od Army neobdrží, a Jarinskovci sa uvolili prijať ho k sebe a s dieťkami svojimi vychovávať národne.

Ešte jedon úsmev, ešte jedno podanie pravice Helenkinej všetkým pristojacím — a jej voľný duch odletel z väzby nemocného tela. —

U prostred bolastných slz pohrebili otcovia, August a Jarinský s manželkou tú anjelskú dcéru a priateľkyňu svoju, vernú, utrýznenu dcéru národa.

Každý večer, dokiaľ sa ešte doma bavil, chodieval August na hrob Helenkin. Tam v sladkobôlnom zadumení, zpomínajúc si milú, teraz kludne v hrobe spiacu družku duše svojej, trávil tie najsvätejšie okamihy a sväte sľuboval, nikdy žiadnej žene na svete nepodať ruky; ale nezkalenú v srdci i v živote zachovať pamiatku Helenkinu.

Nestálo to žiadneho namáhania dostať synáčka Helenkinho, keď otec jeho ušiel bol preč, od jeho krstnej matky nazpät. August odovzdal ho do opatery Jarinskovcom. Vedel, že ho lepším rukám nemohol sveriť.

Pán Kornel Jesenský prišiel o všetko. V kaštieli jeho ubytoval sa úžerný žid. August zavedených otcov ubytoval v dome otca svojho a staral sa o nich, navštevujúc jich každoročne.

Kedykoľvek na hrobe Helenkinom na jar nové kvieťa vypučalo, už on dostavil sa naň. V tom hrobe spaly jeho osobné, životné i národné nádeje; a kedykoľvek príjduc k nemu kvieťa pučať na ňom zpozoroval, voždy oživlo

srdce jeho, lebo hrob tento bol mu obrazom hrobu národného, v ktorom dávna jeho sláva je pohrobená, a on veril, že i na tom hrobe národa, skôr neskôr, ale iste, kvet nového života vypučí.

Miloslav Dumný.

Na Lykave.

Povešť z kuruckých vojen.

Napísal Ant. Em. Timko.

(Dokončenie.)

V.

Kastelán lykavského zámku, Beňko Podhoránsky, vstúpil do komnaty prefektovej, prichádzajúc mu sdeliť najvážnejšie udalosti dňa.

„Zbrojnoši Ďuriš a Matis navrátili sa z domova, kam som jich cieľom pohrobenia jejich matky na tri dni bol prepustil, zase na zámok a nastúpili v zámku svoju službu. Prestrojení za valachov, cestujúc po celom Liptove, donášajú nám nebárs potešiteľné vesti. Chlapi tí tvrdia, že sa v posledných dňoch väčšie, menšie tlupy kurucov okolo Ružomberka a Nemeckej Lupče potlkajú, ba sám Petrovský, hlavný kapitán vojev Tököliho, vraj táborí s tlupou viac tisíc hláv počítajúcou okolo Hrádku. Cisárskeho vojska, okrem nepatrnej posádky v pevnôstke ružomerskej, na tento čas niet!“

„To toľko značí, milý Podhoránsky,“ odpovedal prefekt, „ako by sme i my tu už mali kurucov na chrbte. Nám sa treba mať na pozore a byť ostražitými vo dne v noci. Lepšie nám je byť pripravenými k útoku, ako ignorovať tlupy kurucké. Zkazujem teda kapitánovi Rodičovi a všetkým dôstojníkom zámku, že chcem dnes večer držať vojenskú poradu v sieni zámockej, kde všetkých budem čakať!“

Už chcel prefekt prepustiť kastelána svojho, keď zišlo mu čosi na um, a on zavolajúc nazpät Beňku, pristúpil bližšie k nemu.

„Čo počnem s Elenou, ak dobýjať budú sa kuruci do hradu?“ pýtal sa utlumeným hlasom.

Kastelán pokrčil ramenama.

„Ja znám, že medzi dobývatelmi zámku bude aj ten smelý odvážlivec Tomanovský, a nie len všetku možnú silu, ale i vojenskú lešť použije k dobytíu hradu a vysvobodeniú jej zo žalára, dozvie-li sa, že sa ona tam nachádza!“

„O to sa tvojej milosti netreba strachovať!“ riekol kastelán. „Kuruci sa do Lykavy nedobijú, — a Tomanovský dcéru Tvoju neukoristí!“

Tymi slovy patrne kastelán potešil prefekta — a rozišli sa.

Večerom toho istého dňa v dvorane zámockej vydržoval prefekt Turánsky s podriadeni svojimi vojenskú poradu cieľom obrany zámku pred nápadom kurucov. Z porady vyľúčení boli zbrojnoši, ktorým za ten čas nastolené bolo víno v hojnosti.

Na onej tesnej úzkej chodbe, ktorá viedla ku dverám vedúcim do podzemia zámku, vidíme večer neskoro stáť Ďuriša, zbrojnoša s plným korbelom vína. Na lavičke u železných dverí žaláru Eleninho sedel ako obyčajne na strážni nemý Chabo. Ku nemu pristúpil Ďuriš a ponuknul ho ku pitíu.

„Napi sa starý, to najlepšie víno nášho pána. Čert vie či ho zajtrá budeš mať stihu piť. Či ti kuruci ešte druhú polovicu jazyka nevyrežú. No, pi, no len pi, no!“

Chabo zalalotal — a urobil dúšok.

„Ešte raz starý, a potiahni si, veď neplatíš zaň!“

Chabo točil hlavou, že piť nebude.

„Ba musíš prisám, lebo ťa oblejem s ním!“

Konečne pil nemý žalárnik ešte — a ešte dúšok!

Bolo poznať patrne, že mu ho je dosť.

Ďuriš odišiel ku súdruhom, posmelujúcim sa pri korbelloch ku nastávajúcej jim krvavej práci.

Z hradnej izby zavznieval huk, lárna a spev potrundzených zbrojnošov.

Priblížila sa predpolnočná hodina.

V úzkej do podzemného žalára vedúcej chodbe opäť zjavy sa dve mužské postavy. Tichým, líščacím krokom blížily sa ku žalárnikovi. Mocný chrapot jeho bol jím vítaným znamením, že Chabo, vínom potrundzený — a v jednom okamžení bol Chabo poviazaný. Jedon z mužoy zmocnil sa kľúčov od žalárov a v najbližšom okamžení otlí sa oba zakuklenci — vo vnútri žalára. Štrkot kľúča v zámke značil, že uzavreli bránku z vnútra. Zakuklenci nachádzali sa na schodoch vedúcich do podzemia. Tu jedon z nich rozžal pochodni a pri temnom jej svetle poznáme v zakuklencoch Ďuriša a Matku, zbrojnošov lykavského zámku.

„Za mnou bratku!“ hlásil jedon z nich. „Máme ťažkú prácu pred sebou — a nezbyva nám mnoho času.“

Stúpali schodami a poberali sa sem i tam križlujúcimi podzemnými chodbami. Prišli k druhým uzamknutým dverom. Kľúč zaškrypel a tie sa otvorily.

„Potrafili sme!“ riekol jedon. „Teraz pozor, kde najdeme znak?“ Ďuriš osvecoval do okola steny žalárne. Dlho nič, konečne bystré oko jeho spozorovalo na stene vytatý kríž.

„To je znak, ktorý hľadáme!“

Ďuriš odmeral od znaku na pravo päť piadí v rovnom smere, a tam na tom mieste našiel opäť dieru pre kľúč. V jednom okamžení, sotvy že kľúč zaškrypel v hrdzavom zámku, otvorily sa samy od seba úzke dvierka. Vnišli oba dnu. Pochodňa v pokazenom vzduchu slabo horela, skoro shasla. Matko potknul sa na jakýsi predmet. Pri slabej lúči poznali chlapi, že je to clovečia kostra.

„Čo tento tu chce?“ pýtal sa Matko kamaráta.

„Neznáš? Iste je to onen murár, ktorého sám Tököli mečom preklal, keď už bol zamurovan tu na tomto mieste jeho nesmierny poklad, aby tým istejší bol pred vyzradením zo svojho tajomstva....!“

„Tak sme na mieste?“

„Na mieste, bratku, teraz len chytme sa do roboty!“

Ďuriš prekrokoval ten malý priestor krížom krážom, a zastanúc v prostriedku kázal súdruhom:

„Tuto kopaj, kamarát, tu leží složený ohromný Tököliho poklad!“

Maťo dal sa čakanom do práce, a po niekoľko mocných sekoch objavil sa chlapom vrchnák železnej truhle. O malú dobu nalezala sa truhla von zo svojho hrobu. Bola tak ťažká, že len s napnutím všetkých svojich síl mohli ju títo mocní chlapi vytiahnuť zo zeme. Ale prisilili sa k nej, veď truhla táto bola cieľom jejich posolstva na lykavský zámok.

Potešenie a nemalá radosť nad zdareným vykonom svojho posolstva dodala chlapom ozrutnej sily v nesení takej ohromnej ťarchy. Poklad s truhlou vyniesli von.

„Ešte jedna práca nám pozostáva!“ riekol opäť Ďuriš ku súdruhom, „a tú tiež musíme vykonať. Naložil nám to prisne náš hajtmán.“

„Viem, viem!“ dosvedčoval Maťo, „ešte máme vysvobodiť zo žalára Elenu — toho kurucovu milú....!“

Podali sa iným smerom chodbou až zastali pred dverami vedúcimi do Eleninho žalára.

Ač samí hórni chlapi, zdesili sa nad hrozným stavom nevinnej obeti prisneho otca. Nazdali sa pred sebou vidieť mátohu. Cúvli o krok nazpät. Elena tiež predesila sa. Vidiac pred sebou stát v nočnej dobe dvoch zbrojnošov, nemyslela ináč, lež že sa jej poslednia hodina priblížila, že ju títo idú vyviesť na lešenie.

„Preč, preč! kati!“ zvolala a hodila rukou.

„Panička!“ oslovil ju Ďuriš zbrojnoš, „vstaňte, hodina vášho osvobodenia uderila. Stanko Tomanovský očakáva vás túžobne pred hradom!“

Elena neverila zprvu slovám zbrojnošovým.

„Spechajte! Nemáme času nazbyt! Chytré, poďte s nami nechcete-li zahynúť!“

Konečne odhodlala sa Elena. Povstala a pri slabej lúči pochodne nemo nasledovala zakuklených mužov. Chôdza podzemných cestovateľov trvala dosť dlho, na prekážke bola jim ťažká korisť, ktorú títo v podzemí lykavského zámku ukoristili; potom spešnejším krokom v neznámych úzkych chodbách sledovať ich chytřejšie nemohla napoly umučená dievka.

„Ešte niekoľko sto krokov,“ preriekol Ďuriš, „máme pred sebou, a potom sme von z tajnej podzemnej chodby lykavského zámku!“ Pospiechali ako mohli.

Však v tom okamžení zaslechli za sebou v oddialených chodbách štrnk a rynek zbrane, hlasnú vravu, — ba doletela k nim i slabá lúča svetla.

„Nás prenasledujú!“ zvolal Ďuriš na súdruha. „Sú nám za päťami!“

Strach pred nápadom od obyvateľov zámockých za lúpežníkmi tuho ženúcimi, dodal oboj zbrojnošom ešte väčšej sily — i sama Elena, bárs ku smrti oslabená, pustila sa do behu za prechádzajúcimi zbrojnošmi.

Vďaka bystrosti a obozretnosti Ďurišovej, a prechádzajúci boli na slobode von z tajnej podzemnej chodby.

Práve dohorela a shasla jim pochodeň.

Jedon prenikajúci hvizd ozval sa z úst Ďurišových.

Prechádzajúci našli sa v pustej hore, do ktorej popod zem viedla tajná chodba zo zámku. Plnotvárný mesiačik práve vyzdvihol sa nad horu, a jasno osvetľoval toto skupenie.

Razom, jakoby z pod zeme na jej povrch sa dostali, boli žoldnieri s Elenou obklopení čudesnými, umúnenými postavami, na ktorých sa zbroj ligotala a štrnkotala.

„Daj Boh šťastia!“ zvolal mohutný hlas, „my sme to! Čakáme vás hodnú chvíľu! Podarilo sa?“ pokračoval ten istý hlas a my poznáme v ňom Jánošíka.

„Všetko je dobre!“ odpovedal Ilčík. „Hajtmane, tu máš žiadanú vec, tu je truhla s pokladom!“

„No,“ vmiešal sa do reči Hrajnoha, „neťraťme čas s vývodami, bo ženú za nami zámockí; poobzerajme sa, kade ľahšie!“

Dosiaľ nehrubo všimli si súdruhovia Jánošíkovi medzi tlupou nachádzajúcej sa prostovlasej dievky. Elena strachom prejatá triasla sa na celom tele. Teraz zrejme zbadala, že nachodí sa medzi lúpežníkmi.

Z hústiny vystúpil driečny štíhly muž. Mal na sebe rovnošatu kuruckého kapitána. Jeho zrak pátral po hľadanom predmete. V tlupe čiernych postáv skoro zhládly oči jeho ženskú postavu v bielom rúchu.

„Elena moja drahá!“ zvolal hlasite Stanko Tomanovský, pojmajúc v náručie milenku svoju. Lež zhrozil sa nad jej stavom. „Ó, ty nevinná mučedníca! Ha! pomsta hniezdu tomu!“ hrozil sa pozdvihnutou pästou oproti Lykave, „pomsta tvojím žalárnikom!“

„Prchajme!“ hlásila slabo Elena, na ktorú čerstvé povetrie prajnejšie účinkovať počalo — a ona na slobode viac sily dostávať počala. Cítila sa dosť mocnou k obťažnému úteku cez neschodné hory.

Na dané znamenie hajtmana svojho pochytili hórni chlapi ťažkú truhlu s pokladom, a celé skupenie stúpalo rezkými krokmi na dol rovným smerom ku Váhu.

Jako obyčajne vo zvyku mával starý Blažej, hradník lykavského zámku, v pozdňích dobách noce, zvlášte ale pri takých príležitostiach, keď panstvo i zbrojnoši hradu pri plných korbefoch sebe hovievalo, svojím ostrážitým okom nakukávať do každého kútika zámku, cieľom istotného bezpečia, tak práve to učinil i v túto osudnú noc. Postrádajúc medzi tlupou polonapitých zbrojnošov oboch zbrojnošov Ďuriša a Matisa, bolo mu to nápadné, a ponevác jich nikde najst nemohli, šiel jich hľadať a jich neprítomnosť oznámiť kapitánovi. Prišlo mu ísť cez úzku chodbu, ktorá ku žalárom viedla. Tu našiel na zemi do kozla poviazaného, ľalotajúceho Chabu. To mu bolo ešte nápadnejšie. A keď nemý ukazoval na dvere žalára, domyslel sa, že sa tu niečo neobyčajného stať muselo. Blažko urobil poplach v zámku, na ktorý sbehli sa úradníci i zbrojnoši a obstúpili Chabu. Tento patrnými známkami dával jim na známosť,

že ho poviažali — a do žalára sa podali. Teraz svitlo v hlave kapitánovi, kto bol pôvodcom toho činu a tiež domysleli sa skoro o príčine toho skutku.

„Ďuriš a Maťo,“ presviedčal Blažej, „poviažali žalárnika, zmocnili sa jeho kľúčov, vnikli do podzemia, aby vašu dcéru odtamtiaľ osvobodili. Sú to oba tajní kuruckí nájomníci!“ Mienka hradnikova pozdala sa každému pravdivou.

„Za nimi durte, verní moji!“ hlásil Turánsky, sám postaviac sa na čelo svojich zbrojnošov.

Pravda trvalo to hodnú chvíľku, kým pohľadali sa pochodne — a čakania mocná bránka z čapov vyrazila. Ale podnapití zbrojnoši nešanovali ničoho. Konečne bránka povolila a pri rozšatých pochodniach vstúpili do žalárnych miestností sám prefekt s dôstojníkmi a zbrojnošmi. Stúpali rovným smerom ku žaláru Elenimmu, — lež jako sa začudovali, keď lôžko jej našli prázdno.

Starý Blažej, znajúc smer podzemnej chodby, vedúcej ďaleko von z pod zámku, radil únoscov devy prenasledovať. A i hneď na velenie prefekta celá tlupa podala sa smerom tým. Na svojom úteku postavení prechádzajúci únosci pokladu a devy, počuli v úzkej chodbe ohlas blížiacej sa, jich prenasledujúcej zámockej posádky.

Družina Jánošíkova a Tomanovský s Elenou s nemalými prekážkami, ktoré pod nohy kládla jim neschodná hora, len pomaly stúpali smerom na dol ku Váhu. Ešte niekoľko sto krokov chybovalo jim k dosiahnutiu brehu, práve na tento čas neobyčajne rozvodnenej rieky, kde ku prievozu na protejší breh čakala jich príchystaná plť. Bystrému sluchu Jánošíkovmu a súdruhov jeho neušlo to presvedčenie, že v zápätí prenasledujú jich zámockí. Len dostať sa chytro a ku brehu — a bude po nebezpečí. Lež nástojte. Na určitom mieste, kde sa hórnci s ukoristeným pokladom preplaviť mali — plti viac nebolo.

Hórnci boli v prvom okamžení ohromení, — a Jánošík premýšľal na možný spôsob uniknutia.

Lež daromne. V tých okamženíach v najbližšej dialke spozorovali blížiac sa ku nim

postavy ozbrojencov. Majúc v čele kapitána Radiča a prefekta Turánskeho, obkolesili zbrojnoši zámockí celé skupenie hórnikov. Náhly útek prechádzajúcich nebol viac možný. Váh burácal rozvodnený, prievozu nebolo na porudzí, nepozostávalo teda hórnikom nič iného, nežli zastať si do šiku — ku obrane.

„Poddajte sa lúpežníci!“ hromovite zvolal prefekt Turánsky, blížiaci sa s vernými svojimi ku tlupe, „bo ináč rozsekáme vás na márne kusy!“

„Zprobujte toho, hrdí páni!“ odpovedal na to Jánošík, „merajme svoje paloše. My nie zajaci!“

Posádka zámocká rútila sa slepo na skupenie. —

„Alou! hor sa chlapi!“ zvolal Jánošík, a v tom okamžení rútilo sa desať hórnych chlapov na mohutnú presilu zámockých zbrojnošov so svojimi valaškami.

Skupením hórnikov až doposiaľ krytý Tomanovský s Elenou, nevládnu a soslabenú v náručí svojom držiac, — počiatok potyčky oboch tlúp použil ku odsokku na bok — chtiac útek svoj ďalej do hory previesť. Lež biely šat dievky prezradil jej miesto samému otcovi.

Nekolkými krokmi zamedzil jim cestu.

S napriahnutým palošom zvolal na Tomanovského:

„Stoj lúpežníku!“

Nepripravený ku obrane seba a milej tarchy svojej, Tomanovský lahútko položil na mäkký trávnik omdlenú devu — a vytiahol paloš. A bol najvyšší toho čas. Rozsrdený prefekt máchnul palošom po nenávidenom únosevi svojej dcéry, že málom len hlavu jeho nerozštiepil. Tomanovský odrážal údere jeho zručne, a ačkoľvek mohol dorážajúceho naň prefekta viac ráz prebodnúť, predsa neúčinnil toho. Šanoval v ňom otca svojej milienky.... Dlhú dobu dorážali oba na seba.

V tom pripojila sa ku strane prefektovej druhá osoba s napraženým palošom. Turánsky poznal ju na prvý pohľad.

„Ajhla, Budatinský, viď únosca tvojej nevesty!“ zvolal naň a tento rútil sa odvážlive na Tomanovského.

Hrozná seč a potyčka vyvinula sa teraz na dvoch miestach brehu rozvodneného Váhu. Tamto sekali do hláv zbrojnošom zámockým hôrniči valaškami svojimi udatne a víťazne. Jánošík rúbal ako lev. Tuto ale dvaja dorážali na jedného, ktorý ako zdalo sa oslabovať a cúfať počínal. Tomanovský, ačkoľvek udatne sa bránil, predsa dvom odolať nemohol.

Paloše zblisly sa ešte raz.

Z Tomanovského úst vydral sa úpenlivý výkrik.

Skoro v jednu dobu prevalili sa na trávnik dvaja potykači. — Prefekt Turánsky sklesol s prefatou hlavou ku zemi, zasiahnutý palošom Tomanovského, ale i tento hneď na to prekladý šablou Budatinského — padol.

Budatinský začal kriesiť poraneného prefekta.

Kde sa vzal tu tak z nenazdania tento mladý zeman? Jako by bol z neba zpadol. Budatinský bol medzi obrancami pevnostky ružomerskej. Tejto noci pošťastilo sa mu tajne vzdialiť sa z pevnostky, obliehanej a dobývanej kurucmi, aby zvest o nastávajúcom nebezpečenstve cisárskych, okolitou cestou doniesol zavčasu prefektovi na Lykavu. Na svojej nočnej ceste podal sa pozdlž brehu Váhu, a tam zazrúc na protejšom brehu prievozníka s plťou — za slúbenú dobrú odmenu — dal sa od neho previesť.

Práve prišiel v príhodný čas na protejšý breh.

Tu našiel prefekta potýkajúceho sa s Tomanovským a prispel mu ku pomoci.

Potyčka pre prefekta skončila zle.

Subyvajúcou krvou z hlbkej rany u prsú Tomanovského miznul i jeho život.

„Elena moja s Bohom!“ vydralo sa ešte temne z útrobov jeho.

A jako by nadprirodzenou mocou z mdloby prebudená, zodvihla sa Elena zo zeme. Jej očiam predstavilo sa desné divadlo. Tu otca, tam milenca videla zápasiaceho so smrťou.

Zúfandlivý krik vyvinul sa jej z hrdla — a ona v pádných krokoch približiac sa ku skonávajúcemu Tomanovskému — vrhla sa mu na prse.

„Stanko! Nešťastná ľúbosť!“ vyriekla ešte — a nastalo ticho hrobové.

Budatinský dovedol ku pamäti prefekta s roztrepanou hlavou. Smyslov zbavený potáča sa stavec z boka na bok.

Ale divno! Z miesta potyčky zbrojnošov s lúpežníkmi neslyšať už viac rykot zbrane ani pádných sekov. Zaznievajú len úpenlivé stony ranených, medzi ktorými sú i kapitán i kastelán hradu lykavského.

O hórnych chlapcoch niečo tu už ani stopy.

Kam sa podeli?

S Budatinským priplulá plť odviezla jich na druhý breh Váhu, kam jich zbrojnoši viac prenasledovať nemohli.

Päť zbrojnošov zámockých zahryzlo do zeme a viacerí boli značne poranení.

Budatinský svolal posádku do hromady. Smutné shľadanie.

„Dieťa . . . dieťa, kde je moje dieťa!“ pomätene volal Turánsky, a potáča sa po bojišti.

Blažej našiel ju pri mrtvom Tomanovskom. Chceli ju od mrtvoly odtrhnúť, — ale nemohli.

Dve mrtvoly ležaly pri sebe!

VI.

Svitlo. Povetrím zatriasajúca rana z dela rozláhla sa po okolitých horách mohutného Choča. Prvá z kusa vyhodená guľa kurucká búsila mocne a s patrným účinkom do hradieb mocnej Lykavy. Petrovský začal dobýjať a šturmovať zámok. Šťastie prišlo mu, bo i pevnostka ružomerská padla včera do jeho moci. Prišiel teda rad i na Lykavu, lež v jakom polutovania hodnom stave nachádzali sa jej obyvatelia. Prefekt dokonávajúci následkom hlbkej rany do hlavy, a dôstojníci jeho, zväčša tiež poranení, ztratili odvahu na obhajovanie zámku. Odpovedali síce i zámockí so strelbou kurucom, ale mdle, a výsledok obrany nebol pre Lykavu prajný.

Ešte toho istého dňa padla Lykava Petrovskému, hlavnému kapitánovi vojev Tököliho do moci. On vťahnul víťazne do zámku.

Prefekta našiel mrtvého.

Zbrojnoši a kapitáni složili zbraň.

Petrovský zaujmúc hrad v mene Tököliho, rozložil sa v ňom.

Dal častovať čaty svoje vínom z pivníc zámockých.

Sám ale s pobočníkom svojim a ešte jedným zbrojnošom pochodeň rozžatú nesúcim, podal sa do podzemia zámku. Po dlhšom v rozličných smeroch sem i tam chodení, dorazil Petrovský do tajnej komory pivnice podzámočkej.

Našiel bránku otvorenú, kosti z človeka, rýl a čakan, našiel tiež i prázdnu jamu, v ktorej zakopaný bol poklad Tököliho — pokladu tam nebolo

Strašne zakľal náčelník zklamany a opustil toto desné miesto.

Tökölovci vládli Lykavou len na krátky čas. —

Po úplnej porážke vojsk Rákociho pri Trenčíne pripadol lykavský zámok opäť kráľovskej komore a zostal i v jej držaní až do toho času, keď táto prepevná hradba sokolov liptovsko-povážskych, neskôr na rozkaz stolice od bocanských haviarov rozbúraná bola.

Tak sa pomínula sláva Lykavy a jej pánov, o nejj ešte i dnes svedčia príšerné múry zboreniska.

Trenčín.

Smúti Trenčín, v mračnách ticho stojí,
V dume, činov Matúša druh verný,
Jako víťaz po ukrutnom boji;
Duje vetor vetrisko severný.
Blankyt neba tmavé kalia mraky,
Pustý rum sa pne až nad oblaky —
V hrad svieľa kiesi svetlá jasná —,
Vstávajú snáď mrtví hrdinovia?
Snáď chcú zničiť plemeno nespasné?
Asnáď časy slávy zas obnovia? —
Nie —. Tí sladko spočívajú v hrobe,
Len duch ešte pomstou hrozí zlobe — —

Keď už polnoc v temnom rúchu letí:
Slavný Matúš zjaví sa tam v hrade;
Nad ním veje vetrom prápor svätý,
Mocnú ruku on si k meču klade.

Šírym poľom blúdi jasným okom,
Od tých Tatier k sivému Dunaju;
Letí duchom k Váhu, Hrona tokom,
Po tých nivách, po slovenskom kraju.

Pozre k hoľám, na jich lisé hlavy;
Ku Polane, Detva kde sa skrýla,

K smutným brehom šumiacej Šajavy,
Čo krev bojovníkov smelých pila.

K Sitnu, drahé čo má tam poklady,
Na tie striebro-zlatonosné bralá,
Po dolinách, na tie tiché sady,
Z ktorých dedinka sa belie malá —

Lež tu slzy skalia jasné zraky,
Z masých prsú temný vzdych sa budí,
Čelo kryjú hnevu tmavé mraky,
Oj, veď vidí biedu svojich ľudí — —

A keď vidno kvitnúť zoru krásnu,
Matúš v tmách sa nočných zrazu ztratí;
Všetko zmizne, svetlá v hrade zhasnú,
Nebliška sa už meč jeho zlatý — —

Rumy naše: veniec zimou zvädlý,
Pomník časov Matúšovej slávy,
Lež ach jeho hrdinovia padli,
U nás zloba svoje hody slávi;
Sadly mraky na hradby Trenčína —
A on večne Matúša zpomína.

Bôh.

Bytnosť svätá! Duch ťa hľadá kde má? . .
Snáď tam, srdce kde tma, mrtvosť morí?
Tam, kde blesk, hrom Tatier bralá borí?
Kde hluk divý? kde rybka sny nemá?
Tam, kde jasné hviezdy svieľa zhora?
A či v tmavých, búrných hĺbkach mora? . .

V smrti tichej si snáď? A či v žití?
Vo výškach, kde mladý orol letí? . .
Kde hlivejú červov zleté svety?
Si vo víroch? Si v búrke, vlnobití?
Snáď sa skrývaš v mhlitých púšťach ľadu?
A či v krajoch, kde niet zimy, chladu? . .

Obraz je tvoj asnáď jaro hravé?
 Krásne leto? Chmúrna jaseň zväďlá?
 Zima, príroda kde v spánok padla?
 Deň a svetlosť? A či noci tmavé?
 Hrad tvoj svätý modrá je obloha?
 Či zem, čo ju šliape ľudská noha?..

Prírody moc svet ten veriť núti,
 V púšťach tmavých duch jeho sa vznáša;
 Blesk, hrom, silu a hnev jeho hlása;
 V hluku on i v nemom ustrnutí;
 Poslúchnu ho nesmierne hviezd roje;
 Jeho ruka riadi živlov boje.

Tam v oblakoch stojí jeho vláda;
 On kraťuje v púšťach noci chladných;
 On tiež v krajoch pieskov nepriehladných;
 Vôľou jeho stáva červ — a padá;
 V živote a v smrti sa on javí;
 Nebo a zem meno jeho slávi.

D. B—y.

Jedon pohľad.

Povešť zo starého veku od A. N.

Podáva *Cyrill Gallay.*

Rozpálený kráľ náruživô uderil pohárom
 o stôl.

„Gyges, ja ti len tolko poviem, že si ešte
 takej krásy nevidel, alebo jestli si už aj videl,
 tak vznešená nebola, bo takej pod slncom neni,
 jako je moja žena: čo sú mesiac a hviezdy
 k slncu? Skvejú sa, svieťa jako kus mrtvého
 diamantu, bez toho, aby zahrievaly. Ponoriac
 zrak svoj v jej krásne oči, zabúdam že aj
 slnce páli, jej bohatý vlas tónou zakryje mi
 hlavu jako tmavá noc, dotknúc sa tých slad-
 kých jej rtov, zaznávam blaho večného života,
 hoviac si v jej mäkkom náručí, zapomínam
 na purpur a kráľovskú berlu svoju. V nej
 sústrednila sa krása a rozkoš, a mimo nej
 o týchto vraveť bolo by púhym bláznovstvom.
 Ja Candanes, kráľ Lydie, ti to vravím. Od-
 pust, lež kebys nebol mojim hostom, dávno
 by sa bola už tvoja hlava na striebornej mise
 šklabila nad bránou môjho palácu, jestli že
 by ti bolo napadlo tvrdiť, že môže byť na
 šírom svete ešte krajšej ženy, nežli je: krá-
 lovna Lydie.“

Chladný úsmev preletel Grékovým rtoma.

„Velmocný pane! neni ani z ďaleka úmys-
 lom mojim popudíť ťa k hnevu, dovol však,
 abych ti aspoň svoju skromnú mienku sdělil:

Nedivím sa tomu, že tvoja zbožňovaná
 žena je tak krásnou, jako vravíš, a len tolko
 osmelujem sa poznamenat, že čo líbime, oby-
 čajne zdá sa nám krajším, nežli je skutočne.

Sto a storáz bol som zalúbený, a za kaž-
 dým jásal som, že moja milenka je najkrajšia,
 lež nie dlho na to smial som sa, ako som to
 mohol o onej tvrdiť, čo jedine o tejto platí?
 a tak do nekonečna.

Polsveta najkrajších ženštin láske som sa tešil,
 až ustavičné to dobývanie srdce otupilo srdce
 moje úplne, tak že lásku ženy považoval som
 už len ako kvet, ktorý, sotva že sme sa jeho
 vôňou trochu pokochaly, odhodíme, by sme
 utrhly za druhý.

V prsiach mojich dutnal kedysi plameň
 lásky vášnivej, sotva že ale vyhasol tento,
 zmiznul i rumenec z tváre, ktorý ni vreľý
 bosk ženy, ni oheň vína, ni válečný lomoz
 nevyľúdi viacej.

A tak ani chvála tvojej ženy, tým menej,
 že pochádza z úst tvojich. Na ochranitelku
 svoju Venušu ti prisahám, že lahostajne dí-
 valo by sa moje oko na tie bájočné jej vňady,
 a toto srdce ostalo by chladným, jako len
 tá oceľ.“

Candanes rozpáľil sa hnevom nad touto
 neslýchanou potupou a odporom Grékovým.

Tento tulák, myslel si, pôjde ďalej, a všade
 kde príde neopomene s posmechom roztrušo-
 vat, jako kráľ Lydie zveleboval pred ním svoju
 ženu, a že je skutočne tak krásnou nemôže
 povedať, lebo ju nevidel.

V susednej, od tejto len ťažkým čalúnom
 oddelenej sieni hovelí si pri bielom ciperskom

a salernskom lydieckí velikaši, kedy tedy prehodiac mrzute medzi sebou:

„Neni to na svojom mieste, že kráľ pred cudzincom tak nadšene vraví o vňadách kráľovnej, on bez toho videt ju nesmie, lebo to zakazujú naše zákony.“

Candanses, zdalo sa, že porozumel reptaniu svojich radcov, lebo jako hadom uštknutý vyskočil z vyrezávanej leňošky, a rozpálenýma očima obrátil sa k cudzincovi.

„Gyges, kým homok o jednu čiarku vystúpi v týchto hodinách, sme zase tuná, a pred tými, pred ktorými si mi odporoval, musíš vyznať, či som pravdu vravel, — máš vidieť kráľovnu!“

Na tieto slová priskočil ku kráľovi rozochvený jeho radca Nargos:

„Pane, zákony naše nedovoľujú, aby žena odokryjúc svoj závoj ukázala pred cudzincom svoju tvár. Pane nerob to!“

Lež urazený kráľ tvrdošijne trval na svojom.

„No tedy ešte pohár salernského,“ prehodil strieborným hlasom Grék kypiacim tokom naplniac kráľov a svoj pohár. Nemo štrngnúc si vypili obidvaja až do dna svoje čaše.

Ani ohnivý tento nápoj nebol vstave vyľúdit rumenec na sňahobielej Grékovej tvári.

Imposantná jeho postava bola zjavom zriedkavým.

Každý úd a každý ťah jeho tváre bol tak súmerne krásny, že mohol smelo slúžiť za vzor Phydiasovi.

Husté čierne vlasy zakrývaly na pleciah bielu tuniku, mohutné prse a ostatné telo halila hnedá tkanina, kým z pod rukávou kedy tedy objavily sa svalovité a predsa tak okrúhle ramená.

Na nemé pokynutie Candansesovo opustila stráž predsien ložnice kráľovskej manželky, do ktorej kráľ — čalúnom zastretýma dverma — ihneď bez ďalšieho sa rozmýšľania vstúpil.

Za tymito so zkríženými na prsiach rukama stál Gyges, dívajúci sa malým otvorom v komnatu.

Na drahocennej ebenovej kasni horelo v striebornej nádobe nočné svetlo, hneď mdlšie, hneď zase jasnejšie líce svoje rozlievajúc po purpuroch obtiahnutých stenách

a lenoške, na nejj si kráľovna Isis — sfa len v krvavé more padlá biela lalija — hovelá.

Na známy, trochu však burný krok vzchopila sa Isis a niekoľko krokov popošla v ústrety mužovi, ovinúc sňahobiele svoje ramená okolo jeho šije a oslovila ho s trpkou výčitkou:

„Zase tak dlho dáš čakať na seba, jako bys neznal jako túžim po tebe; alebo nie som viac už tou tvojou dakedajšou peknou Isis, ktorej tisíc ráz večnú lásku si prisahal, ktorej si kedysi z tváre myšlienky čítal, a pridávajúc k ním vlastniu vôľu svoju bájočne krásnu skutočnosť jej tvoril; alebo snáď neľúbiš ma viacej?!“

„Mýliš sa drahá,“ rečie laskave kráľ, srdčne vinúc k prsiam chvejúcu sa ženu, „i teraz to isté poviem, čo kedysi, že ty si jedine ten poklad, ktorý by ma i čo žobráka kráľom robil. Lež dnes prišiel som sa tešit s tebou, odhoď teda ten sobecký závoj, ktorý mi to usmiato nebe zastiera, pobožkaj ma milostnými svojima rtoma, a posaď sa sem ku mne, chcem byť blaženým.“

Kráľ odhodil sňahobiely závoj, z pod nehož vynoril sa ešte belší obličaj, ktorému líce nočného svetla dodávaly pôvabnosti a krásy bájočnej.

Nebola to žena, — bol to zjav z vyšších svetov.

Bohyňa v žiari, ktorú vydávala vlastnia jej krása.

V Gygesovej hlave to divo vírilo.

Nikdy predsa doposiaľ nebol ešte videl tolko sosútreďnenej krásy a pôvabu.

Isis bola postavy vysokej, bohaté jej havranné kadere vrúbily ač podlhovastú trochu predsa tak okrúhlu tvár, vždy živé čierne oči žiarily diamantovým leskom, a tie jej korálové rty i v mlčani byly tak výmluvné.

„Ach, či je krásna!“ vzdychol si Grék.

Nevýslovné bolo i omámenie kráľovo, keď riekol:

„V celej plnosti chcem videt krásu tvoju, Isis: odhoď z okrúhlych svojich údov ten purpurový šat, ktorý nedovolí očiam nazret v to nebe spásy mojej.“

Kráľovna jako plachá holubica ozrela sa do okola.

„Kážeš. Mám zhasit svetlo?“

„Nesdielne temno zkrýva, čo svetlo vidieť nám popraje Čo zo všetkej krásy, jestli že ju obdivovať nemožno, dovol“

Kráľovna studne otočila ramenom, sponka prvý priesvitný obal spojujúca povolila, a už len závoj kaderí skromne zahaľoval belostné jej niadra.

Bladá pred tým Grékova tvár zbarvila sa teraz do ruda, a to lahostajné oko horelo chťičom neukojiteľným

Neukojiteľným? Prečo?!

Predsa však, myslel si, dobre mal ten opilý Nargos, keď kráľa vystríhal: Pane, nerob to! Videl, že pravdu mal i kráľ, keď sebäpovedome vyriekol, že najkrajšou ženou na širom svete je: kráľovna Lydie!

Hľa tam stojí, ona, ten zvodný, na všetky strany oslňujúcu žiar vysielajúci zjav, čo len z vln morských vynorivšia sa bohynia lásky — Aphrodite.

Kráľ konečne nasífac sa krásou bájočných tých vňad, alebo snád mysliac si, že dosť urobil pre druhého, siahol po plášti a strojil sa k odchodu.

Isis zaupela:

„Ach, zase teda odchodíš, či milšie ti je štrnganie čias nežli moje slovo, či sladšie ti je salernské, nežli láska moja? — Ach, neodchádzaj mi zase!“

Gyges vzdychol si a šeptal pre seba:

„Na Jupitera prisahám, táto žena ma ešte o rozum pripraví. Ja bedár, nemôžem ju ku srdcu príviniť, veď je kráľovnou! Blázon Candanses, že mi ukazuje vňady svojej ženy, ha! cítim to, že za jediný jej bozk rád bych dal zbytok svojho života!“

Kráľ obrátil sa ku dverám, jako by tým bol chcel dať pokynutie Gygesovi, aby sa vzdialil, a podávajúc ruku až ku dverom prevádzajúcej ho žene, odhalil čalún, lež nie k malému úzasnutiu jeho, našiel tam vždy ešte jako mramorová socha stojacieho Gréka.

Zdesením vykrikla kráľovna, zočiac cudzieho muža, a jako keby bola chcela pred hadovými očima sa ukryť, zdvihnúc svoj plášť zo zeme, ukryla studom horiace líca za asbestovými záclonami svojej posteľe.

Z krotkého holúbka stal sa hrdý orol, keď bóľne zaupela:

„Ha, zrada ja pohanená pomsta ti!“

Gyges vždy ešte stál na svojom mieste jako primrazený

„Blázníš?!“ okríkol ho kráľ.

Len teraz, jakoby z nejakého rajského sna prebudený, zpmätajúc sa, bez slova bral sa za týmto, a mimovoľne zmocnilo sa ho neblahé tušenie, že ho tej noci nič dobrého nečaká.

„Díva!“ zahrnel kráľ na vždy pohotove stojaceho čašníka, „vína sem!“ a máchnuc čašou naproti Grékovi, veliteľským hlasom riekol:

„Vrav!“

„Pane a kráľu môj!“ začal Grék zvučným hlasom, odvolávajúc svoje prenáhlené slová, „prosím o milosť! Som tulák hľadajúci válku a lásku; schodil som už mnoho a mnoho ríš, a na vlastné oči videl som ženy, o níchž široko ďaleko šla povesť, že nad ne nieto.

A zase pôjdem ďalej, a prisahám ti, že kdekoľvek príjdem od teraz nikde neopomením hlásať, že najkrajšia žena pod slncom je: kráľovna Lydie!“

Tvár jeho zase vzala na seba výraz predošlej chladnosti, pokojne dopil svoju čašu, a siahnuc po šišaku s najväčšou úctou obrátil sa ku kráľovi:

„Kráľu, tvoj silný nápoj počína ma veľmi rozpalovať, dovol, bych sa smel vzdialiť!“

A s tým stisnúc podanú mu kráľovu pravicu — odišiel.

Neprestajný huk bachanálie vymenilo nočné hrobové ticho. Kdežto zpitý kráľ nevládajúc už ani pohár udržať v ruke, drahý mok po perských kobercoch rozlieval, nebol Gyges ešte ani na pol ceste ku svojmu bytu, keď počul za sebou strmé kroky. Zastal, a videl pred sebou actiopského otroka, ktorý bez ďalších okolkov ho oslovil:

„Poď so mnou Čaká ťa kráľovna!“

Grék mimovoľne siahol po rukováti svojho rytierskeho meča: „neni to nejaký podvod?“ myslel si, „možno že kráľ ozelel svoj skutok, a aby posmech od svojej ženy odvrátil, chce ma na vždy nemým urobiť,“ lež v tom zahabnil sa, bo ho štrknutie jeho meča upomenulo na predošlé jeho činy. „Preč so zba-

belostou!“... a obrátil sa ku otrokovi s veliteľským: „Veď ma!...“

Za chvíľu octnul sa u dverí do ložnice kráľovnej vedúcich; teraz už sám odhrnul čalún a smelo vstúpil dnu.

Kráľovna ho už čakala.

Jasnomodré nedbalky lichotivo túlily sa k hebkému jej telu, cudne kryly bohaté vlny belostných tých náder, a chránily do poly okrúhle ramená; havranné vlasy skvelý sa okrasou bohatých perál, kdežto útle boky ztiahnuté boli pásom z vonných tak drobulinkých kvetín, jako len šupiny vretenice.

Zočiak Gygesa trochu zbladla, potom ale vzmúžiac sa odhodlane kročila ku nemu

„Mladý víťazu, dnes bol si svedkom neslychaného pohanenia, môj muž ukázal ti telo moje bez závoju a obalu jako cudzincovi, čo ani ten najmizernejší tvor neurobí. V kráľovnej je urazená i žena, Candanses ztratil právo muža, ukážuc ti tvár moju, ktorú jedine on jako muž smel vidieť. A tak odkedy prekročil

si prah tejto komnaty, patrí ono tebe, ja ho týmto bozkom prenášam na teba; teraz teda nastáva ti úloha, pomstíš pohanenie vlastnej svojej ženy: zavraždí Candansesa!“

Práve zmizla z blankytu družica zorničky, to bola hviezda jeho.

Vtedy poslednúraz vzdychol kráľ Lydie...

Gyges odhodiac krvavý svoj meč, celý blažený hodil sa v náručie kráľovny, ktorá dlhým horúcim bozkom krásnu Grékovu tvár pocelujúc, jásala:

„Gyges, zajtrá si mužom a kráľom mojim!“

A tak stalo sa, jako Isis riekla.

Gyges po dlhé roky ku všeobecnej spokojnosti poddaných svojich panoval na tróne, ktorý vydobyl si jedným pohľadom... I na ďalej neodfahoval sa od chyosského a cyperského, o mnoho bol však opatrnejší v chvále svojej ženy, nežli jeho predchodca, on mal dosť na tom, že sa jemu líbila.

Čo všetko môže jedna „slabá“ žena!

O vianociach.

Obrázok zo života slovenského.

Prestaly plúšte, strhla sa zima, budú pekné vianoce. Už len sňahu treba, aby po plúšťach, blatách pozostalá chrochoť zasypaná bola, aby predsa sane mohly hore dolu hvížať na Božie narodenie. Stalo sa. Pred sviatkami trimi dňami nasypalo sa sňahu, že tvárnosť zeme ozaj premenená bola. A nato zase prišla treskúca zima, že nebol by div, akby vrabce boly mrzly.

Sňah vráža, piští pod nohama; kto len chvíľku pobudne vo svobodnom, pokryje mu srieň každé vlákno, že takýto človek ozaj len pohybmi svojimi líši sa od predmetov prírody. A ulice alebo i cesty od mesta ku mestu, od dediny do dediny predsa živšie sú, než indy kedykoľvek.

Cestou od M. ponáhľajú sa traja mladí ľudia. Ostrý vietor reže jim do tvári, nohy kľžu sa po zamrzlej ceste; oni však pružným krokom stúpajú ku predu. Keď prudkejšie švihne vietor, oni najviac že potrasú hlavou

a obráfa sa trochu bokom; keď zklzne sa jim noha, pomôže pevná palica: a chlapi živo posuňkujúce shovárajú sa a kráčajú cestou.

Došli na krížne cesty. Tam je hostinec, znajú ho dávno, dym valí sa mu z komína, bude v ňom teplo, mohli by sa zohriať.

Zastali. Zastali, ale ku dveram hostinca chrby obrátení. Nejdú dnu; nepotrebuju sa zohrievať.

„Nuž tu sýdeme sa 5. januára predpoludním.“ vraveli, podávajúce si ruky, a šli ďalej, dvaja v lavo, tretí cestou na pravo, ku horám vedúcou.

Akoby bližšie boli ku cieľu cesty, akoby jim každým krokom rástly túžby, ktorými sú vedení, tak čerstvo, tak rýchlo kráčali.

Ten osamotený už dochodil ku hore, už zmiznuť mal svojim priateľom, tak ako oni jemu. Títo práve obozreli sa, i zvolali jedným hlasom, jedným hlasom mohutné: „Hurrá!“

On dopyčul, privolal jím na vzájom a hora hučala v ozvenách viacnásobných.

Ztratili sa jeden druhému. Osamotený, šuhaj to úplne vyvinutý, na zaujímavej tvári s výrazom mladému veku len zriedka danej pevnosti, namáhavo kládol nohy hore klzkým príkrym chodníkom. S priateľmi svojimi ztratil aj niť myšlienok s nimi zamieňaných: pohrúžil sa v svoj vlastný svet túžob, vídií a bôľov.

Oetnul sa na vrchu. Z jednej strany dolina, v ktorej rozlúčil sa so svojimi priateľmi, z druhej neurčité obrysy rodnej dediny javily sa mu pred zrakom. A nech mu spočinulo s polohou kraja oboznámené oko na ktoromkoľvek bode týchto dvoch dolín, tam všade sú sídla ľudu, dobrého ľudu slovenského.

„Spasenie! spasenie národu slovenskému!“ zdvihly sa zvonivé zbožné zvuky z hrudi jeho.

Žiadnej ozveny — len krýdlom splašeného vtáčata srazená inovat zašelestila.

Mládenc ďalej kráčal, ďalej dumať. Čím zretelnejšie vystupovala mu pred očima rodná dedinka, tým obsažnejšie vryjal sa mu do duše obraz matky, obraz otca. Ožily mu pamiatky detinskej doby, kde v deň tento veškerá starosť rodičov temer výlučne k tomu bola namierená, akoby mohli jemu čo najviac radosti spôsobiť. Málomluvného, prísneho otca nikdy nevidal s takou žiarou pokoja a radosti na tvári, ako v okamženiach nezapomenuteľných štedrých dní. Matka, tá matka čo do lásky materinskej azdaj jediná na širom svete, nemala posedenia na celom dni, bárs nemocou navštevovanej akokoľvek boľy by sa jej podlamovaly nohy.

Už pre tieto pamiatky, vo vnímavom srdci jeho hlboko zakorenené, bol by musel nekonečnou láskou milovať rodičov svojich a požehnával jich prachy i v dobe, keď by už bez nich mal konať cesty života.

Ale on bol jím aj viac dlžen. Láska, ktorú v srdci ku rodičom prechovával, dala sa len cítiť; ale zárodok jej hľadať, určiť, to nemožno bolo.

Zpomenul si na pozdejšiu, na dobu svoju študentskú. A tu laskavosť rodičovská, preukazovaná mu čo dieťaťu, zastretá bola veľkostí toho sebazapieravého citu rodičov-

ského, ktorý prejavovaný bol voči nemu. Navlhly mu oči, keď zobrazil si v pamäti jednotlivé výjavy zo života rodičov, výjavy z doby, keď krutým osudom zasiahnutí, s heslom „pre syna“ z nemožnosti možnosť vyvádzali, keď pohodlie syna za cenu vlastnej biedy zabezpečovali.

Mladý človek vzdychnul, mäkký, nežný výraz zmiznul mu na tvári: zamračil sa.

Vznešeným týmto citom, ktorými choval sa k rodičom a rodičia k nemu, nedostávalo sa vždy a vo všetkom jasného neba, bola okolnosť, ktorá i do takýchto nevyrovnaných srdce zamiešavala trpkosť.

A tu, ačpráve už menej videl tých sídiel ľudu dobrého, ľudu slovenského, vzniesol zase oči trpkým pocitom zaplavené, podíval sa dookola a hlas mu boľne zazvonil:

„Nešťastný, nešťastný národ môj!“

Dedina už na niekoľko sto krokov vzdialenosti rozprestierala sa pred ním. Sňahom pokryté domy ešte i z takejto diaľky rozoznať bolo temer len po komínoch, ktoré v podvečer štedrého dňa rad radom sa dymily. Tlak sňahu na domoch upomínal na tlak, pod ktorým upia duchy!

Do rodičovského domu horúcou túžbou vedený syn zrýchľil kroky. Videl už strechu, pod ňouž bývajú si jeho milí, srdce mu prudkejšie bilo: potreboval aj krok spešnejší. Matka, ktorá už iste nie raz pozrela túžobne do obloka, na takúto diaľku môže ho už poznať, a otec, keď by náhodou na dvore bol, príjde mu v ústrety do brány.

Už došiel pod samé obloky, ešte ho ani z izby, ani zo dvora nikto nevíta. Čo je to? Nikoho doma alebo nejakej smutné prekvapenie očakáva ho? Presiel aj popod oblok do dvora hľadiaci — nespozoroval ho nikto. Nie bez ustrnutia otvoril pítvorné dvere. Ale ako otvorily sa dvere, tak roztvorilo sa aj proti nemu náručie — náručie otcovo. A matkin výkrik radosti počul už cez zatvorené dvere izbené.

Ako spúšťaly sa stíny večera na dedinu sňahom krytú, bielu, tak začaly sa okamženia slavnostnejšími a slavnostnejšími stávať. Práce sú dokončené, tváre pokojné, jasné. Kde sú

dietky v dome, vybehujú na dvor, vyzerať, či už vyšla prvá hviezda, znamenie to k začiatku večere. Ručičkami tleskajú vracajú sa do izby, zvestujú východ hviezdy, a hľa, už je na stole aj dar Jezuliatka!

Pod oblokmi zavneje spev, ide od domu ku domu, ozýva sa po celej dedine, a rodiny zbožne sadajú ku stolom.

„Už tri roky nesedeli sme takto spolu,“ prihovára sa uradovaná matka synovi svojmu, keď jej už celú radu otázok bol zodpovedal.

„Ozaj, tri sú tomu Janko,“ tvrdil otec.

„Tento posledný rok mi to práve najťažšie bolo prísť; ale túžil som už veľmi vidieť vás, vidieť vás zvlášte v tento významný deň. Aspoň budeme mať pamiatku toho, drahí rodičia, kedy som bol čo študent poslednýraz vo vašom vzácnom kruhu.“

Mysle rodičov zaujalo zpozmenutie posledného študentského roku. Rok ten pre nich mnoho znamenal; rokom tým mala sa otvoriť budúcnosť synova, nimi tak starostlivo pripravovaná.

Dlho zostali pri stole sedieť; pod oblokmi ozývali sa noví a noví speváci.

Jako medzi rozhovorom, vedeným s rodičmi, vyňal z vrečka malú knižtičku, chcúc si do nej zaznamenať osnovu piesne na ulici práve odspievanej. Z knižtičky vypadla mu bielo-modro-červená stužka; rodičia trpkopozreli jedon na druhého. Matka siahla po stužke a vidí na nej vyšitý nápis: „Všetko za národ!“ Pohnutie, ktoré javila teraz ešte len pred chvíľkou pokojná jej tvár, nasvedčovalo, aký zakorenený, aký žhavý musí byť cíť, v srdci jej nevinnou stužkou tou na povrch vyneseny.

Schytla sa a hodila stužku na oheň.

Okolo stola trapné mlčanie nastalo.

Otec smutno podoprel si rukou hlavu.

„Čo bude z teba?“ začala matka plačom.

„Staneš sa potupou sveta, vývrhelom spoločnosti, a na nás, starých bláznov, prsty budú ukazovať ľudia. Aby si vedel, že si marné chodil do školy! Ale teba to nič nemýli. Zúfanie rodičov, ktorí všetky nádeje svoje v tebe skladali, nedotkne sa ťa, keď ty len máš — národ. Už teraz nesmieš sa ukázať na oči svojej rodine. Čože bude ďalej? Ako

sa budú mať naproti tebe cudzí?! . . . Ah, ale ak jesto pravdy, nuž zvodcovia, ktorí s tvárnosťou radcov a učiteľov dieťa moje takto zahubili, nesmú ujsť trestu!“

Zakryla si tvár rukama a boľne nariekala.

Mladík zmeravel. Aj hľadel a nevidel, aj chcel sa hnúť a nemohol.

„Nuž a ty čo na to?“ ohlásil sa otec, vstávajúc od stola.

Janko pozrel na otca a zhrozil sa jeho vzostrenia. Navyknutý bol zo strany otcovej na prísnosť, ale v pohľade toho tvrdého muža nikdy nevidel takto ladových iskier.

„Čo ty na to?“ opakoval otec.

Pod tlakom tých slov len len že neroztrhnut sa modzog synov. Ah, akoby sa bol bránil vo veci tejto trebars proti celému svetu! Ale zlý svet ten pošle na neho rodičov, proti ktorým, vediač, že i pomýlenie toto len z jich nekonečnej lásky pochádza, on nemá, aspoň teraz nemá slova k ospravedlneniu svojmu. A dosť sa už narozprával, naplakal pri iných príležitostiach a — všetko marné. Nemohúc pri nich stále zostávať, zlý svet zavše otrávil jím v hrudi ním zasiaté semeno národného uvedomenia.

„Vravím ti, vzdaj sa toho bludu!“

Podíval sa do tej ladovej tváre otcovej, ešte vyššie vzniesol čelo, potriasol hlavou a pokojne odpovedal:

„Nemôžem.“

„Nemôže! — Počula si ho?“ obrátil sa k matke.

„Otec môj, mat moja! znáte hlbokosť tohto môjho presvedčenia; viete, že s ním žijem i mrem, ale —“

„Nuž dobre, ži si s ním; ale nikdy nepovedz, že mal si rodičov!“ zvolala naruživosťou zachvátená matka.

„Od dnešného dňa sme si cudzí jedon druhému,“ volal nepochopiteľne popúdený otec. „Lepšie to, keď zúctujeme sa hneď: ty nič nedáš na nás, nuž s Pánomboh!“

Z ulice zavznely slová piesne: „ . . . a pokoj ľudom na zemi . . .“ ale sluchu rodičov sotva dotkli sa, prebehly a otriasly len dušou Jankovou.

Zničený urobil niekoľko krokov po izbe. Bol by sa vrhnut k nohám rodičov, no nielen

že vedel, jak marné bolo by to, keď nemôže jim sľubiť, čo si oni žiadajú, lež i v ňom budil sa cit, cit tvrdý, ktorý v povedomí neviny nedovolil mu marné pokorenie sa. Videl do duše svojim rodičom, vedel si vysvetliť všetko. Vedel, že aj keď mu krivdu robia, je to len prekypením nesmiernou láskou preplneného srdca. On trpí následkom jich pochybného horlenia, ale trpia aj oni.

Oko bôlom zaplavené smierlivo vznieslo sa k matke, ktorá zodvihla na okamženie z dlaní svojich tvár.

„Ztrať sa mi, ztrať sa mi z oka, nešťastník!“ zvolala a rozplakala sa zase.

Janko sa zchytí a hnal sa von z izby ako postrieľaný jeleň, hnal sa, utekal, kade ho oči niesly. Ostrý, mrazivý vietor hvižďal mu okolo hlavy, hádzuc mu chvíľami drobného sňahu do tváre.

Na kopci nad dedinou, akoby mu nohy ďalšiu službu boly vypovedaly, zastal. Obzrel sa dolu, všade jasajú sa svetlá v oblokoch

a povetrim zdvíha sa od dediny slavnostné šumenie. Všade radosť, všade pokoj: len jedinému domu nedostalo sa toho. A vinu za to on nesie?

„Mne nemožno inakšie konať. Tu pod hviezdnatým nebom prisahám na nezlomné zadržanie lásky k národu! Tú zachovám, len v boji s rodičmi pomáhaj mi, Hospodine i Kriste, dnes poslaný Vykupiteľu, pomáhaj mi osvietením jich mysle.“

A šiel ďalej tou samou cestou, ktorou popoludní prichodil.

Vietor hvižďal, hora hučala a mladý človek mrznul od vnútra, keď v hlasoch týchto nočných zazdalo sa mu, že to plač jeho matere a ťažký vzdych otca.

*

Kedy príjde vykúpenie národu ťažko navštívenému, národu, jehož duchovia podstupujú boje inde nemožné, inému každému ani len nepochopiteľné?!

J. Š.

O dvanástich mesiačkoch.

Sylvestrový výjav.

Maruška. (Pribehne a ohliada sa bojzливо.)

Ja trpnem zimou, celá ukonaná,
Tá chádza horou, sňahom ťažká veru:
Má naša matí ešte jednu dcéru,
A tá je milá jej a rozmaznaná.
Keď pradiem celé noci: ona v perí,
Keď periem šaty na studenej rieke,
Pred zrkadlom vám ona zuby cerí;
A zlatom, perlou zdobí ramä mäkké!
Jej koláč dáva, a mne kôrku suchú,
Ju hladká, a mňa bije, trhá, kváka, —
Jej spieva pieseň, na mňa vľokolaka
Cez oblok volá; v komoru ma hluchú
Dňom zapre; darmo volám v žiaľnom plačí,
Kým hrdlo volá, oko sližt stačí!

Ach, Holenou sa volá pasestrica,
Čo závidí mi moje svieže líca,
A mojich očíek tiché, nežné planie —
Zas krutá matí o dcéru sa bojí,
Že v jarých junov obrnenom roji
Pre ňu nenajde žiadno milovanie!
Ja smútim večne, verím na deň spásy,
Bôh pre Marušku chystá zlaté časy!

Lež služba moja u nich veľmi horká:

Dnes úlohy mi daly veru perné!

„Chod“ — rečie Holena — „ta v lono borka,

„A dokáž, že si dievča hodné, verné,

„Mne dones fialky, to drobné kvieťa,

„Nech vlasy moje voňajú a svieťa!“ —

A macocha zas tvrdým slovom rečie:

„Chod, Maruška, a dones jahôd kytu

„Tam z hory, kde tá šumná rieka tečie;

„Už bež mi — jahody chcem — ešte si tu!!

„Keď nedonesieš, — pec sa veľká kúri,

„Ta neposlušnú ruka moja štúri!“ —

Nie dosti na tom, Holena zlá reve:

„To málo úloh takej peknej deve,

„Veď chuť mi prišla na jablčka svieže,

„Bež, dones skoro, kým sa zora zbudí;

„Keď neprinesieš, nôž sa ostrý vreže

„Do tvojich bokov, ty vyvrheľ ľudí!

„Čo toľko meškáš? Ber sa ku jabloni,“

A v tom mňa sestra z dvier do sňahu zroní.

Tu hora zimná! Mráz mi telom beží,

Svet celý, celý v tuhom spánku leží;

Kde nájdem fialky a jahôd kytu?
Kde jabĺčka, čo zlostná sestra žiada?
Zo stromov srieň len na šatočky padá —
A keď sa vrátim bez nich: koniec bytu!

Už sa pec kúri, brusia na mňa nože;
(Kľakne.)

Ach pomáhaj mi, milosrdný Bože!

(Prostredná opona sa zdvihne.)

Dvanásť mesiacov okolo ohňa.

December (s berlou).

Ktože to v tajné zblúdil duchov kolá
A vrúcne Boha ku pomoci volá?

April.

Juj! či je driečno! veru za hubičku
Hneď daroval bych dni svých polovičku.

December.

Čože len hľadáš uzimený tvore,
Čo blúdiš nocou v sňahovastej hore?

Maruška.

Ach! milý báto, fialôčky hľadám,
Tiež jabĺčka, i jahôd sladkej chuti,
Tak Holena ma s matkou svojou núti.
Oj, pomôž, starče, k nohám tvojim padám!

November.

Veď fujak veje, fialky sú v hrobe,
Veď mrazy treštia, strom bez listu strní,
Kde kvet a jahôd vôňa v takej dobe?

April.

Dnes svet sa, milá, krumplami len krmí.

December.

Pod mojou berlou ľady len a mrazy.

Oktober.

Kam dýchneme my, všetko sa len kazí.

Marec.

Keď ja som vládal, fialky sa smially.

Jún.

Keď ja som vládal, jahodenky zraly.

September.

Ku mne si mala na jabĺčka chodiť.

August.

Z tých skorejích mohol som ti zo pár hodíť.

April.

To múdri páni! Každý ti len učí
A hlúpou radou devulenku mučí!

Júl.

Ty nadávaš len preto, že nič tvoje
Len vrtkavosť a deňne dažďov troje,
I sňahu dávaš, teploty i mrazu,
Dost, apríl ver je pochybného rázu!

December (zdvihne berlu — mesiace začúšia).

Hoj ani slova! Marec, tu máš berlu,
Ja chcel bych spasíť túto mladú perlu.

Marec.

(Prevezme berlu a kynie za kulisne: odtiaľ slabá
žiara.)

Maruška (hladá ta.)

Hoj jaká krása! Sňah sa voľne topí.
Už tráva rastie, fialôk v nej kopy!

(Odbehne ta a vráti sa s kytkou fialôk.)

December (prevezme berlu; žiara zhasne).

A že je dievča toto také zdarné,
I ty, jún, švihni berlou blahodárne.

Jún.

(Prevezme berlu a kynie; zpoza kulisní silnejšia
žiara.)

Maruška.

Hoj! jaká krása — sňah sa rýchlo topí,
Už hora listná — jahôd celé kopy!

(Odbehne a vráti sa s jahodami.)

December.

A že to dievča trpí toľké muky,
I ty, september, berlu ber do ruky.

September.

(Prevezme berlu, kynie za kulisne; odtiaľ silná žiara.)

Maruška.

Hoj jaká krása! Šíre kvitnú sady,
V nich jabloní a hrušiek celé rady,
Už kvety práchnu, ovocie už zraje
Už červenie sa! Jaké milé ráje.

(Odbehne a vráti sa s jabĺčkami.)

December.

(Prevezme berlu od Septembra; žiara zhasne.)

Maruška.

A zase pusto-zimno, neveselo.

December.

Už choď len domov, devulienka smelo!
Lež moje panstvo ku koncu sa kloní.

(Bije dvanásť.)

Či čuješ? to mi do pensie zvoní,
Ten mocný kráľ náš, čas, a jeho deti
Tie rýchlonohé hodiny a chvíle —
Veď každá z nich len šumí a len letí
Jich stanica je: aeon, letá: mile!
Ja vrátim sa zas, ale zase zhyniem,
Vždy mňam sa a predsa nepomíniem,
Vždy mrem a predsa vožďy sa i rodím —
Vždy stojím. a vždy behám, lietam, chodím,
Môj prichod večný, lúčenie je večné,
Môj odchod privítanie nekonečné.
Už bije, bije! — január môj irahý,
Poď, sadni sem, a dobré nastúp dráhy.

Január (vezme berlu a sadne na miesto Decembrovo.)

Tu panstvo moje, sirotenko milá,
Choď k ľuďom, povedz: január už kráľi —
Tys' krásou svojou duchov okúzliła,
A každý z nás Ťa miluje a chváli;
Choď k rodu tvojmu, ty slovenské dieťa,
A riekní: Bôh má v zime preňho kvieťa;
A riekní: Bôh má preňho sladké dary,
Bár chumelia sa sňahy na chotári.
Keď viera bude, láska vrelá verná,
Bár nebo celé mrakom sa kaboní,
Bár hrozí i noc mrazná, búrna, čierna —
Ovocie sladké z ľadu sa vyroní.
Hor sa, Maruška, sirotenko ctená,
Ty zkvitneš, ale zomre zlá Holena.

Vajanský.

Úžerník.

Upletená sieť, — osudná a skvostná,
V prostred nej žmurká jedna tvár zlostná;
Zo ktorej spadly človečenstva znaky,
Jako hladný had zvrta sem tak zraky,
Jak hyčena hladná, keď lov hľadá v noci: —
— — *A u toho musíš hľadať si pomoci!*
Do siete vletíš, jak holub do lesa,
V jastrabe myslíš, že si najdeš brata.
— Ó máš-li srdce! — A on obríkne Ťa:
Načo ti srdce? — Tebe treba zlata!

E, už si chytený, ni sám nevieš jako;
Ale z tých pazúrov nevydreš sa ľahko.
Beda ti, beda! v lichvárovej hrsti,
Aj každej obeti úžerníckej strasti!
Lebo ten padúch, onen vampýr bláďý,
Nepustí nikoho, kým ho nevycedí.
Sieť lepšie zťahne, obeť pokúša,
Milo mu hľadať, jak Ťa mučí ztrata.
Darmo sa pýtaš: Ó, kde ti je duša?
— Načo mi duše? — Mne treba len zlata!

Čo sa viac siliš, viacej Ťa zaplete,
Ach, kam Ťa ešte zúfalstvo zavede!?
Možná, v slabosti, sám si život ach!
Mnohých už k hriechu priviedol tento vrah.
Zver ten sa nebojí Boha ani neba,
Už ti teraz dere aj košelu z teba,
Žena ti pred ním klakla bosonohá,
Klakla s drobnými dieťkami pred vráta;
Preklína ho nebom: Ach máš-li ty Boha?
— Načo mi Boha? — Mne treba len zlata!

Zo srbského po Zmaj-Jovanoviču J. P.

Dervišova skala.

Turecko-bosenská rozprávka.

Starý Hussan beg bol najobľúbenejší Bosniak
zo všetkých, ktorí tú krivolakú krajinu obý-
vali. Kedykoľvek nás — tak vypráva jeden
z našich vojnóv — náhoda do Petrovca do-
niesla, stál on pri našom pochode vo vrátach
svojho úhladného domku a občerstvoval ma-

rodov (chorých vojakov) našej stotiny kri-
stáločistým nápojom vody z bruchatého krčaha,
bez ktorého starého bega nikto a nikdy od
nepamäti nevidel, a keď sa ho so zadivením
pýtali o príčine takéhoto priateľského činu
a ochotnej, šlachetnej úslužnosti, tak sa mu

vždy vyjasnil prívetivý úsmev na jeho beztak krásnom, starecom obličaji a hneď citoval výpovede korána: „tí, čo hladujú, nie sú mi cudzí, a ktorý žízni, nenie mój protivník.“

A predseda boli ľudia pri našej stotine, ktorí pevne tvrdili, že oni videli toho bega v čas bitky v radoch povstalcov. Poznali ho po tom krčahu, ten ho ani tam neopustil.

Starý beg bol celým fanatikom vody, od Priznicových čias, prednosti vody sotva kto s takým ohňom vychvaloval, ako tento bosenský samarítán. Ani žiadon druhý nápoj neprešiel cez jeho gamby (ústa), ani len čierna káva! a len moja vina je to, že tejto svojej zásade raz neverným zostal.

Prípravili sme boli paprikáš, a nevedomo, či tá sviečka, ktorú sme namiesto masti upotreбили, či samo to Turkom neobyčajné jedlo, a či už také nariadenie „allahovo“ zapríčiňilo, že náš šlechtný beg o malej pol hodiny dostal tú najznamenitejšiu koliku, aká kedy človeka až k zúfaniu trápila. On vreštal. V tejto súre prišla mi dobrá myšlienka. Zmiešal som pol litra dobrej pálenky a jednu dózu segedínskej papriky, oboje priložil som k ústam bega, stisnul som mu nos a prisilil ho prezierať, až kým omračený nebol a pokiaľ vojenká fľaška na dno nebola vyprázdnená.

Na druhý deň celkom dobre sa cítil. On pravda nemal ani najmenšie tušenie, že to čo pil, bolo tak čertovsky proti zákonu, ešte mi ďakoval v prehojných výrazoch, že som ho ja oratoval.

Od toho dňa často pohladal ma, a podľa neho i ja idem vyprávať túto historku.

Vo vrchoch Bielajských žil kedysi derviš, ktorého pobožný život široko ďaleko známy bol. Čas, ktorý s modlením a častým umývaním netrúvil, obetoval výlučne opatrovaníu chorých. Tedy svätý ten muž nemalej cti došiel.

Nuž a keď vždy svoje cnosti a pobožnosť zvestovať slyšal, a tá chvála zo všetkých úst odznievala a slávená bola, či div, že derviš takto sladkomluvným pochlebenstvom omámený, stal sa vysokomyšľným, prepyšným.

„Ja žijem na púšti — hovoril jedného dňa — opúšťam moju chalupu len, abych dobré skutky vykonával. Ja môžem ľahko cnostným byť, keď je každé pokušenie odo

mňa vzdialené. Ešte dnes opustím tieto vrchy a pôjdem do mesta, abych boj so zlým vybojoval, a z toho pokušenia v mojom svätom povolani, dôstojne vyšiel.“

Ľudia plesali nad jeho príchodom.

Derviš pri takom plese zostal studeným; neprijal ponúkané dary; ani len nekoštoval z ovociny jemu v zlatých košiarikoch predkladanej. Jedno vrecúško pri jeho boku obsahovalo všetky články potravné, a to byly koriienky, tie mu za pokrm slúžily, a najnepatrnejšiu chalupu na konci mesta za prístrešie si vyvolil.

Tu ale keď o samote bol a po devatorom umývaní a zodpovedajúcich modlitbách ten svoj pokrm stroviť mal, napadlo mu: „keď ja ani len chuť tejto ovociny nepoznám — hovoril — jakoby to mohla byť cnosť, že sa od jej požívania zdržím? ha! ja musím jednu ovocinku užiť, aby rozpomienka na jej výbornú chuť mojej ďalšej zdržanlivosti tým väčšiu cenu dala.“

On tedy vzal ananasku a zahryznuť do nej, zjedol celú, potom ešte druhú, tak tretiu a hodne iných.

Druhého dňa šiel do lesa a videl tam mladú ženskú, ktorá jahody sbierala. Táto mysliac, že je v lese samotná, svoj závoj z tváre nazad odhodila, a derviš, zrak metnúc na osobu, mohol bez prekážky jej tvár poobzerať. Zdalo sa pojatému žiadostou, že ešte nikdy nič krajšieho nevidel a v srdci mu divý plameň zplápolal. Za tri dni nevidel ho nikto v meste, a keď štvrtého dňa zo svojej chalupy vykročil, bola tvár jeho bladá, zasmužená, akási žiadost ho sožierala.

Juzuf, pán tej otrokyne, ležal zabitý v tej hore, a všeobecne sa povrávalo, že to otrokyňa jeho Zubina vykonala, keď s ňou zle zachodil. Mala byť tedy za ten krvavý zločin usmrtená; ale derviš sa v to postavil, prišiel ku kadimu (sudcovi) a vyprával, že sa mu vo sne zjavil prorok a rozkázal mu, aby otrokyňu Juzufovu za ženu si pojal. Pravda, kadího to podivne pojal a s ním divil sa všetko množstvo nad tou divnou vôľou proroka: ale keď o úprimnosti a pravdemluvnosti „svätého“ muža nemohli pochybovať,

nuž osvobodili z väzby Zubínu a oddali dervišovi. Zmenil obydlie.

Za niektorý čas žil s tou otrokyňou šťastne, ktorá mu viacero detí darovala: skoro ale zmizlo to opojenie smyslov, a urobilo miesto druhému, totiž baženiu a sháňaniu sa po zlate a po vyznačení. I chodil často do lesa, kde tú otrokyňu po prvíkrát bol zočil a celé dni premýšľal o tom, akoby „formulu“ vynajst mohol, ktorou by „aladín“ duchov zaklíňal a vycitovať vedel. Konečne sa mu dielo podarilo. Na jeho vyvolanie zjavil sa mu „dzin“ a hovoril: „ty chceš bohatým byť? chceš Božie poklady svojimi menovať? Máš obdržať čo ti srdce žiada, ale mi musíš tvojho najmladšieho syna dať, aby som ho do jaskyne, na jejžto spodku, sto míľ hlboko, drahocenné poklady skryté sú, zavrel; tam tvoje dieťa hladom umre, a skrze svoje stonanie a ostatnie bolestné, hrúzoplné vzdychy tých zlých duchov, čo tie poklady stráža, zkrotí. Ty ale musíš tu zostať a to okamženie jeho smrti očakávať, bo iba v tom okamžení možno ti bude z tých pokladov si nabráť, koľko ti srdce žiada.“

Ukrutný otec očul úzkostný a srdcelomný nárek dieťaťa, ale ani prstom nepohnul k jeho oratovaniu. On len vyčakával až by sa vymučilo, aby vzal z tých pokladov koľko by mohol, ba zabudnul mrtvolu dieťaťa pochovať.

Od toho dňa nepotreboval derviš viac toho „dzina“ citovať; kedykoľvek sa žravá žiadosť v srdci jeho rušila, ten priepastník zjavil sa mu a svoju pomoc ponúkal. Vždy bolo ale jedno dieťa obeťou a niekdajší „derviš“ prišiel k vysokým hodnostiam a veľikému bohatstvu.

Prišla ale i staroba so svojimi hrúzami a derviš pomýšľal na pokuty, ktoré po smrti na tých čakajú, čo život hriechov plný trávil. Šiel tedy do lesa, citoval „dzina“ a prosil ho za — nesmrteľnosť.

Demon sa osvedčil i na to byť hotovým, že ale musí on, bývalý derviš, svoju ženu a ostatné dieťa v tej jaskyni vlastnoručne zabiť. Ani za okamženie nerozmýšľal sa bláznivý zúriviec, a nedbajúc na horekovanie tých obetí, keď mu kolena oblapily, suchým okom vrazil obom nôž do srdca a hladel chladno na krv do piesku sa valiacu.

„No, teraz som už nesmrteľný! — vykrikuň v divom triumfe — tebe som rovný „allahu!“ a tvojej pokute smejem sa.“

Černoboh „dzin“ sa plnoustým smiechom zarehotal, že sa steny jaskyne zatriasly. „Ty máš nesmrteľnosť — zvolal ešte vždy chchtajúc sa — a predsa sa pod „allahovou“ trestajúcou rukou sta červ svierať budeš. Zločinec! ktorý si svoju ženu i deti zlatosmädňým a zlým žiadosťam srdca obetoval, za tie previny budeš prekliaty, kľatba hriechu stíhať ťa bude až na večnosť. Na skalú obrátený budeš, ako skalisko medzi ostatnými skalinami stáť musíš, čítanie ti zostane a vždy budú tvárnosti tých obetí vznašať sa pred tebou.“

Ešte i dnes — zakončil starý beg svoju rozprávku — vidno na ceste medzi Bielelajou a Petrovacom rad skalín, ktorých podoba k ľudským postavám každému napadne. A že to vyčníevajúce žulové skalisko, nikto druhý nenie, nežli ten derviš, to dosvedčuje stonanie a bedákanie, ktoré v nočnej dobe zo „Skaly Dervišovej“ vyráza sa, a všetkých veriacich k oddaniu sa do vôle „allahovej“ vyzýva.

Literatúra a umenie.

Slovenský Letopis. Sošit 4. Obsah: Sv. Demeter muč. (Príspevok k dejepisu gréckej cirkve v Uhorsku. Záhadné dejepisné otázky. (Vliv zbury proti Latinom na Moravu. Bela, Belo-slav v Poľsku. Bela, údelné knieža Slovenska. Válka Andreja proti cisárovi. Vojna s Bretislavom). K topografii Slovenska. Ku kriminálnej pravote Alžbety Nadasdy r. Báthori. Cechovné artikule mäsiarov mijavských. Počet Obecny miesta Skalice.

Listy rodiny Dóczy. K dejepisu fary Teplej pri Štiavnicí. Listy mestečka Mošovce. Drobnosti. Knižoznam. Ku tomuto sošitu pripojený je aj titulný list a obsah celého ročníku. — „Slovenský Letopis“ bude vychodiť i budúceho roku pod do-savádznymi výminkami: vo štvrtročných šesťhárkových sošitoch, s predplatnou cenou na celý rok 3 zl., pre chudobných učiteľov a žiakov 2 zl., ktoré majú sa poslať na redakciu do Skalice

(via Göding). Vydávanie „Slov. Letopisu“ spojené je s materiálnymi obetami a preto dvojnásobne musí byť povďačné slov. obecnstvo p. Fr. Sasinekovi, že ani v budúcom roku nehodlá upustiť od tejto namáhavej a útratnej, no čo do mravných výsledkov aj poželanej práce. Slovenskí vzdelanci mali by si dať všemožne záležať na podopretí tohto slovenským historickým pamiatkam a objasňovaní dejov národa nášho venovaného časopisu. Budúci ročník bude menovite, ako sa dozvedáme, vážne predmety rozoberať.

Náš vysokozaslúžilý, statný veterán p. Daniel Lichard vyzýva v 34. čísle svojho „Obzor“-u k predplácaniu sa na 19. ročník tohto časopisu. Predplatná cena, ktorá posielala sa na redakciu do Skalice (via Göding), obnáša celoročne 3 zl., polročne 1 zl. 50 kr. „Obzor“ iste zaslúži všestrannej podpory a my ani najmenej nepochybujeme, že slovenské obecnstvo poskytne mu jej hojným predplácaním a odporúčaním, dôkazom, že „tu sme my Slováci, tu, a budeme tu, dokým bude Božia vôľa a nie vôľa našich neprajníkov.“

Pozvanie ku predplateniu
na

„Včelku“
ročník III.

Vystrojujúce posledné číslo „Včelky“ II. ročníka, prichodilo by nám povedať na mieste tomto naše slovo napokon, slovo na rozlúčenie, lebo slabé súčasťenie sa et. obecnstva na tomto jeho mladí, jeho detve a nádeji venovanom podniku našom, zdá sa vydávať to smutné svedectvo, že v národe našom ešte ani tí lepší všetci ne-

došli k plnému povedomiu toho, že mládež má sa učiť čítať a myslieť, tým vzdelávať, veľadiť sa a rásť. — No nezdarom dosavádnym my predsa ešte zastrašiť sa nedáme a v diele potrebnom pokračovať chceme, nehľadiac na zisk hmotný a verne obetujúc čas i prácu ku dobrému drahého národa nášho.

Pozývame tedy et. obecnstvo slovenské, otcov, matky, učiteľov a priateľov mládeže ku hojným príhlasom a predplatkom na **III. ročník „Včelky“**, ktorá v tej istej úprave a nakoľko dostačia prostriedky, podobne I. ročníku, obrázkami ozdobená vychodíť bude 15. každého mesiaca tu v Turč. Sv. Martine.

Predplatná cena je 1 zl. r. č. Predplatky, tak ako dochodíť budú, poisťovať budeme vo „Včelke“ samej.

Úplnými výtiskami druhého (1880) ročníka ešte vždy môžeme slúžiť v cene 1 zl. r. č. so zásielkou. — Ročník prvý bez 1. čísla (č. 2—15) za 80 kr. *Redakcia a vydavateľstvo „Včelky.“*

Zlaté Mládi. Vínok najpeknějších pohádek domácích i cizích, mládeži uvil Jan Karlík. Druhé rozmnožené vydání. V Hradci Králové. Nákladem Jana Pospíšila 1881. Str. 191. Cena 1 zl. 80 kr. — Spis tento ozdobený šiestimi krásnymi obrázkami v barvotisku, je milým čítaním, ale aj utešeným darom pre mládež.

Potěšení malých podobne v Hradci Králové u Jána Pospíšila. Je to veľká utešená skvostná kniha rozličných vyobrazení v barvotisku: nádob, plodín, ovocia, domácich zvierat, divých zvierat a povolania. Papier hrubý, väzba pevná. Cena 1 zl. 80 kr.

K vct. obecnstvu „Orla.“

Končíme svoje dosavádne účinkovanie. Veď s číslom týmto končí sa nie len XI. ročník, ale vôbec vychodenie „Orla.“

V krušných, a dosť nie normálnych pomeroch, nútení okolnosťami, uviazali sme sa v redakciu opusteného sirotka, „Orla.“ najprv spoločne s priateľom p. J. S. Zachejom: po tomto dosť skorom odchode, nižepodpísaný ochotne a podľa najlepších síl svojich pokračoval v práci.

Či a nakoľko zodpovedal pripadlej mu úlohe, o tom súd vyniesť oprávnené je vct. obecnstvo slovenské, ktoré verne vytrvalo pri „Orlovi.“ Vôľa bola dobrá, úmysel a túžba smerovali len v prospech záujmov národných, a len nedostatku síl pripísať prichodí, jestli nezdarilo sa nám dosiahnuť ten účinok, po ktorom túžili sme, aby sme roduverným synom a dcéram slovenským poskytli príjemnú zábavu.

Lúčiac sa prítomne s vct. obecnstvom, blahodaríme mu za laskavú podporu; za blahonosné napomáhanie tohto jediného slovenského zábave- a poučeniu venovaného časopisu, a spolu za priazeň a shovievavosť, ktorú nám neprestajne dokazovalo.

Blahodaríme ale čo najvrevlejšie i všetkým tým, ktorí nás pri ťažkej úlohe redigovania „Orla“ svojimi literárnymi príspevkami napomáhali; a keď jim jinej odmeny poskytnúť nie sme vštave, nech jim je odmenou to sladké povedomie, že bezzistne pracovali

na národa roli dedičnej; že horlivo dejstvovali na rozvoji a udržovaní povedomia národného; že tým dušiam slovenským, ktoré túžily po zábavnom čítaní národným duchom preniknutých prác, poskytovali túžbenú zábavu. Prosíme všetkých hromadne i zvláštne, aby nám odstupujúcim z poľa potažnej činnosti i na ďalej zachovali priateľský pomer, ktorý tak mohutne posilňoval a udržoval nás v namáhavých prácach.

Súčasne prosíme všetkých, ktorých týka sa, aby nám zaostalé nedoplatky za odberaného „Orla“ bezodkladne doposlať ráčili, aby sme i my svoje účty čo najskorej do poriadku uviesť a vyrovnať mohli.

Spolu oznamujeme, a prosíme to laskave v známosť uviesť i ďalším kruhom, že na sklade máme niekoľko úplných výtiskov „Orla,“ a síce ročníky: IX. z roku 1878; X. z roku 1879; a XI. z roku 1880. Kto by jich mať chcel, nech sa čím skôr o ne hlási.

Prestatím „Orla“ neprestane literárna činnosť na tom poli, ktoré on pestoval, ako to dokazuje nasledujúci prihlas, ktorý vct. obecnstvu slovenskému čo najvрейšie odporúčame.

V Turč. Sv. Martine, 21. dec. 1880.

M. Št. Ferienčík, v. r.
redaktor „Orla.“

Prihlas.

Od 1. januára budúceho roku vychádzať budú pod našou správou

„Slovenské Pohľady,“

časopis pre literatúru, vedu, umenie a politiku.

Časopis tento bude pretvorením a rozšírením poučno-zábavného „Orla,“ ktorý posledným tohoročným číslom prestane vo svojej doterajšej forme vychádzať.

Hlavný zreteľ náš, samo sebou rozumie sa, obrátený bude na život náš slovenský, ďalej na slaviansky a konečne na úkazy vedecké, literárne a umelecké vôbec.

Usilovať sa budeme, aby sme tak stali sa hodnými starého behu „Slovenských Pohľadov,“ ktoré za šesť rokov zohrievaly srdcia slovenské a boli prvým časopisom vo forme revue, jako aj aby sme zábavnou časťou časopisu svojho nahradili „Orla,“ ktorý za jedenásť rokov zdarne pôsobil na poli slovenskej belletrie.

Pozývame teda vct. obecnstvo ku predplácaniu sa na „Slovenské Pohľady,“ ktoré budú vychádzať v šesťhárkových sošitoch lexikálneho formátu, v prvý deň každého druhého mesiaca.

Celoročný predplatok 5 zl., polročný 2 zl. 50 kr.

Predplatky prosíme posielat na administráciu „Slovenských Pohľadov“ do Turč. Sv. Martina.

Turč. Sv. Martin, 7. dec. 1880.

Pavel Mudroň,
vychovateľ a nakladateľ.

Svetozár Hurban (Vajanský),
Jozef Škultéty,
redaktori.

OBSAH: Šefranik. Povest. (Dokončenie.) — Mučedlnica. Obrázok z upovedomelého slovenského života. (Dokončenie.) — Na Lykave. Povest z kuruckých vojen. Napísal Ant. Em. Timko. (Dokončenie.) — Trenčín. — Böh. D. B—y. — Jedon pohľad. Povest zo starého veku od A. N. Podáva Cyrill Gallay. — O vianociach. Obrázok zo života slovenského. J. S. — O dvanástich mesiacoch. Sylvestrový výjav. Vajanský. — Užerník. Zo srbského po Zmaj-Jovaniču J. P. — Dervišova skala. Turecko-bosenská rozprávka. Podľa nemeckého st. Ján Kutlík. — Literatúra a umenie. — K vct. obecnstvu „Orla.“ — Prihlas o „Slovenských Pohľadoch.“

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — „Orl“ vychádza v sošitoch, 4 hárky silných, dňa posledného každého mesiaca.

Tlačou kníhtlačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.